

Det emellan stadens och socknens delegerade uppgjorda förslag till inkorporeringsaftal innehåller rörande folkskoleväsendet följande:

1. I fråga om de ecklesiastika förhållandena sker den ändring, som föranledes däraf, att, jämlikt lagen om folkskoleväsendet i Stockholm, detsamma utgör en för hela staden gemensam angelägenhet, hvilken staden såsom kommun har att vårda.

2. Folkskolehus och andra anstalter för folkskoleundervisningen blifva det gemensamma skoldistriktets egendom.

3. Staden i sin helhet öfvertager de särskilda skoldistriktens skulder och förbindelser för folkskoleväsendet, allt efter afdrag af den kapital- och räntebetalning, som bör vara verkställd före den dag, då införlifningen äger rum.

4. Från tiden för socknens införlifning öfvertager staden det införlifvade skoldistriktets samtliga förpliktelser gentemot såväl de personer, hvilka vid nämnda tidpunkt därinom innehafva fast anställning, som ock de socknens förutvarande tjänstemän, hvilka då redan därifrån åtnjuta pension eller understöd.

Öfverstyrelsen har låtit undersöka skolförhållandena inom socknen. Ehuru på några platser förekomma de otillfredsställande skolformerna Litt. B. och E., eller klasser, där läraren undervisar 2—4 årsklasser samtidigt, ja till och med på 2 ställen skolformen Litt. F. med halftidsläsning, har skolväsendet i det hela befunnits motsvara de kraf, som kunna ställas på en god folkundervisning å landsbygden. Naturligen kan, i följd af befolkningens gleshet inom vissa delar af skoldistriktet, skolformen Litt. A., den i Stockholm brukade, icke införas i alla delar af det till inkorporering föreslagna området. Däremot bör, så snart ske kan, förändring vidtagas för att afskaffa den s. k. halftidsläsningen.

Skolhusbyggnaderna äro med få undantag goda. I fråga om de nuvarande lokalernas tillräcklighet är att förutse, att en del nya skolhusbyggnader inom den närmaste framtiden måste uppföras, särskildt för att undvika eftermiddagsläsning, en på landsbygden orimlig skolform, och för att förvandla de nämnda dåliga skoltyperna till bättre. Därjämte föreligger på grund af den lifliga byggnadsverksamheten vid Enskede redan nu ett trängande behof af nya skollokaler därstädes.

Hvad löne- och pensionsförhållanden för lärarepersonalen beträffar, anser öfverstyrelsen det själfklart, att lärare och lärarinnor eller pensionärer ej skola komma i sämre ställning, än om inkorporeringen ej ägt rum. Beträffande åter de kraf på förhöjning af löner och pensioner, som antagligen omedelbart efter

inkorporeringen komma att framställas (se Bih. nr 35 till beredningsutskottets utlåtanden och memorial, sid. 15), torde öfverstyrelsen för närvarande ej ha anledning yttra sig.

Hufvudsakligen på grund af sannolikhetsberäkningar, som af öfverstyrelsen gjorts i dess den 29 april 1907 afgifna utlåtande (se Bih. nr 14 till beredningsutskottets utlåtanden och memorial 1908), till hvilket i öfrigt här hänvisas, hafva kommitterade beräknat, att för staden i dess helhet de ökade kostnaderna för folkskolan i följd af inkorporeringen skola uppgå till omkring 145,000 kr. per år. Äfven om detta belopp för tiden närmast efter den 1 januari 1911, då inkorporeringen tänkes skola genomföras, möjligen kunde sättas något lägre, så kommer det säkerligen ej att vara för stort eller ens tillräckligt några år därefter. Det införlifvade områdets folkmängd kommer nämligen helt naturligt att snabbt ökas, särskildt genom utläggandet af tomter och bebyggandet af vissa delar af stadens egendom Enskede.

På grund af hvad sålunda anförts anser öfverstyrelsen sig kunna uttala, att öfverstyrelsen icke har något att erinra med anledning af det i betänkandet intagna förslaget till aftal rörande införlifning af Brännkyrka socken med Stockholms stad i hvad detsamma rör folkskoleväsendet.

Stockholm den 7 juni 1909.

På öfverstyrelsens vägnar:

EMIL HAMMARLUND.

John Ljungman.

4.

Till stadsfullmäktiges beredningsutskott.

I anledning af utskottets remiss den 22 sistlidne april å af särskilde delegerade för inkorporeringsfrågor afgifvet betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken får slakthus- och saluhalls-

styrelsen härigenom meddela, att styrelsen ej har något att erinra mot det af delegerade framställda förslaget.

Stockholm den 9 juni 1909.

På slakthus- och saluhallsstyrelsens vägnar:

G. F. ÖSTBERG.

Carl Robach.

5.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Genom remiss den 22 april 1909 hafven I anmodat hamnstyrelsen att före den 1 juli innevarande år afgifva yttrande i anledning af betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken, afgifvet af de utaf stadsfullmäktige utsedde delegerade för inkorporeringsfrågor.

Med anledning häraf får hamnstyrelsen anföra, att styrelsen för sin del icke har något att erinra i fråga om detta förslag.

Stockholm den 12 juni 1909.

På hamnstyrelsens vägnar:

P. R. RABE.

Per Hasselrot,

6.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Genom remiss af den 22 sistlidne april har beredningsutskottet anmodat fattigvårdsnämnden att afgifva yttrande i anledning af särskilda delegerades betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka

socken, tryckt i bihang n:r 35 till beredningsutskottets utlåtanden och memorial för år 1909.

I anledning häraf har fattigvårdsnämnden infordrat yttrande af fattigvårdsinspektören, hvilkens i frågan afgifna tjänstememorial härhos öfverlämnas.

Såsom eget utlåtande får fattigvårdsnämnden härigenom meddela, att nämnden för sin del ej har något att erinra mot särskilde delegerades förslag till aftal i inkorporeringsfrågan.

Stockholm den 15 juni 1909.

På fattigvårdsnämndens vägnar:

HUGO BOHMAN.

E. Wallerstedt.

Afskrift.

Tjänstememorial

ang. betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken

Af ofvannämnda betänkande framgår:

- att folkmängden i socknen år 1908 uppgick till 14,348 personer;
- att antalet direkta understödstagare år 1907 utgjorde 515 st.;
- att efter medelkostnaden pr understödstagare i Stockholm skulle totalkostnaden för fattigvården belöpa sig till 70,000 kr. årligen;
- att fattigkassan hade en tillgång af kr. 31,793;
- att till fattigvårdens disposition funnos följande anstalter:

ett fattighus till värde af	kr. 20,250: —
ett barnhem » » »	» 15,030: —
en sjukstuga » » »	» 7,000: —
en vårdanstalt för barn	» 10,000: —
	<hr/>
	Kr. 52,280: —

att på hvar bevillningskrona i socknen kommer behållen egendom till värde af kr. 5: 60;

att på hvar bevillningskrona i staden kommer behållen egendom till värde af kr. 14: 13;

att efter inkorporeringen blir värdet af behållen egendom för hvarje innevånare, kr. 14,155 hvadan hvarje innevånare i Brännkyrka gör en vinst af kr. 8,4123;

att för fattigvårdens behof utdebiterades i Brännkyrka pr fyrk öre 12 eller pr bevillningskrona kr. 1: 20. (I Stockholm är motsvarande siffra kr. 0,897);

att de införlifvade områdenas innevånare skola vara lika med stadens innevånare berättigade att tillgodonjuta de förmåner, som allmänna stiftelser åt stadens innevånare eller vissa klasser af dem bestämma, och skola stadens innevånare hafva lika rätt i afseende å de allmänna stiftelser, hvilka tillhöra de införlifvade områdena.

Förslaget till aftal rörande inkorporeringen innehåller bland annat i hvad som rör allmänna fattigvården:

att staden i sin helhet ombesörjer och bekostar alla anordningar i afseende å fattigvård, hälsovård o. s. v. inom såväl Brännkyrka socken som ock stadens äldre område;

att alla Brännkyrka sockens liksom Stockholms stads tillhörigheter af fast och lös egendom tillfalla den gemensamma kommunen;

Brännkyrka sockens inkorporering med staden skulle äga rum den 1 januari 1911 och således socknens innevånare för detta år mantalsskrifvas i staden.

Beträffande fattigvårdsväsendet meddelas vidare:

För ordnandet af fattigvården erhöles kungl. maj:ts tillstånd att upptaga ett lån på kronor 200,000 till uppförande af en fattiggård. På grund af den eventuella inkorporeringen beslöt emellertid Brännkyrka underhandlingsdelegerade att aflåta skrifvelse till socknens fattigvårdsstyrelse med anhållan att låta anstå med vidare åtgärder för uppförande af fattiggården, då det måste ur stadens synpunkt vara synnerligen önskvärdt att, om den ifrågavarande inkorporeringen komme till stånd, vidare åtgärder för anläggandet inställdes, hvarigenom lösningen af inkorporeringsfrågan skulle i icke ringa grad främjas. På grund häraf anhöll fattigvårdsstyrelsen hos fattigvårdsnämnden, att socknens obotligt sjuka skulle mot ersättning få intagas å försörjningsinrättningen.

Fattigvårdsnämnden ansåg sig emellertid icke äga befogenhet att bifalla denna anhållan, hvilket afslag utrymmet å försörjningsinrättningen äfven motiverade.

På ungefär samma skäl gjorde äfven fattigvårdsstyrelsen ansökan att åtminstone epidemiskt sjuka skulle få å stadens epidemisjukhus intagas, hvilken ansökan, på tillstyrkan af öfverläkaren vid epidemisjukhuset och stadens inkorporeringsdelegerade, af hälsovårdsnämnden bifölls.

Hvad åter frågan om fattigvårdens organisation vid eventuell inkorporering beträffar, torde få anföras hvad fattigvårdsnämnden i sin skrivelse af 15 april 1907 uttalar:

»Inkorporeringen af grannsamhällena komme att i administratoriskt hänseende medföra stora svårigheter. Stockholms stads fattigvårdssamhälle skulle komma att omfatta storstad, förstad, köping och landsbygd. Ett af villkoren för fattigvårdens rätta handhafvande är ovedersägligen, att hos den beslutande myndigheten förefinnes en ingående kännedom om förhållandena inom dess verksamhetsområde. Ju vidsträcktare detta område blir och ju mera dess skilda delar blifva hvarandra olika, desto mindre blifva utsikterna till, att denna kännedom förefinnes. Inom den öppna fattigvården är det vidare icke tillfyllest med kännedom om förhållandena, den kräfver kännedom om individerna. Att äfven inom de aflägsnaste delarna af det »större Stockholm» få till stånd fattigvård utöfvande organ, som fyllde krafvet i detta hänseende, och samtidigt icke förlora något af den enhetlighet inom den öppna fattigvården, som numera vunnits inom hufvudstaden, detta torde blifva en ingalunda lätt löst uppgift.»

För ordnande af dessa förhållanden och vinnandet af denna kännedom, såväl af förhållandena i allmänhet som ock af individerna, torde vara nödvändigt, att de nuvarande förhållandena under första tiden så litet som möjligt rubbas, blott så mycket, som är nödvändigt för allmänna fattigvårdens rationella skötsel och inpassande i förut i staden rådande system.

Enligt uppgift från Brännkyrka kommunalkamrer var år 1908 antalet understödstagare 712.

Af dessa erhöles sjukvård 156 personer, fattigvård 556 personer. Af dessa senare voro direkt understödda 415 personer samt indirekt 141 personer.

Kontant understöd erhöles 472 personer, däraf direkta understödstagare 358 och indirekta 114, äfvensom å anstalter intagna 84 personer. Understöden utomhus kunna naturligtvis utan svårighet ordnas, om den sakkunskap, som den nuvarande fattigvårdsstyrelsen och dess organer otvifvelaktigt äga, under närmaste framtiden anlitas.

Hvad anstaltsvården beträffar, så finnas enligt lämnade uppgifter c:a 65 platser å försörjningsanstalt och 25 platser för kroniskt sjuka, tillsammans 90 platser för äldre, samt 56 platser för barn.

I Stockholm erhöles år 1907 31,5 % af understödstagarna anstaltsvård. Således skulle af Brännkyrka sockens understödstagare efter samma norm vid inkorporeringen beredas anstaltsvård för 224 understödstagare, d. v. s., då 146 platser nu finnas, för minst 78 personer till, och då man får antaga, att anstaltsvården af brist på utrymme varit mycket begränsad, kanske för ytterligare ett 50-tal, således omkring 130 personer.

Med iakttagande däraf, att nu befintliga anstalter inom Brännkyrka användas, torde för det genom inkorporeringen uppkommande behovet af anstaltsplatser inga särskilda åtgärder under den närmaste tiden behöfva vidtagas.

Alderdomshemmen i staden äro redan för tränga och fattigvårdsnämnden får inom kort vara betänkt på en utvidgning af desamma, då äfven den tillökning af understödstagare, som uppkommer genom Brännkyrkas och eventuellt de öfriga grannsamhällenas inkorporering, torde tagas i betraktande.

Allmänna försörjningsinrättningen.

När anstalterna vid Långbro och Söderby blifva öppnade och försörjningsinrättningen dit får öfverlämna en betydande del af sina understödstagare, torde denna anstalt kunna mottaga det ökade antal hjälpbehöfvande, som genom den nu förestående inkorporeringen tillföres hufvudstaden, ännu mer, som fråga är att å landsbygden uppföra en ny försörjningsafdelning för omkring 1,600 understödstagare.

Stockholms stads arbetsinrättning torde tills vidare lämna tillräckligt utrymme.

Anstalter för barn och barnavård.

I Brännkyrka socken finnas, som nämndt, för närvarande 2 anstalter för barn, nämligen

ett barnhem för omkring 30 barn samt en barnkrubba, hvilken äfven användes som upptagningsanstalt för värnlösa barn, rymmande omkring 20 barn.

Af dessa torde barnkrubban böra bibehållas. Barnhemmet däremot torde kunna indragas eller möjligen omändras till hem för klena och sjukliga barn eller annan anstalt, hvaraf kommunen har större behof, då ju af kommunen omhändertagna barn i allmänhet kunna utackorderas.

Hvad åter den yttre fattigvården beträffar, så torde för Brännkyrka församling väljas en efter dess behof lämplig fattigvårdsstyrelse, ordnad i tillämpliga delar i likhet med de öfriga territoriella församlingarna, således med en verkställande direktör, en redogörare, en diakonissa och en inom socknen boende tillsyningsman.

Dessa båda befattningar, redogörare och tillsyningsman, kunna förenas hos en och samma person.

Enligt inhämtade uppgifter finnas hos fattigvårdsstyrelsen nu anställda:
1 kommunalkamrer, som dock äfven utom fattigvården handlägger alla öfriga kommunala göromål. Lön kr. 4,500, med rätt till ett ålderstillägg å 500 kr. efter 5 års tjänstetid;

1 kommunalbiträde kr. 2,000 samt

1 skrifbiträde kr. 900.

Vid alderdomshemmet äro anställda 1 gift föreståndare, med bostad, kost, ved, lyse samt kr. 1,000, och en tjänarinna.

Vid barnhemmet är anställd en föreståndarinna med bostad, kost, ved, lyse samt kr. 600.

Vid barnkrubban är anställd en diakonissa på vanliga villkor samt vid sjukhemmet en sköterska på vanliga villkor och kontant lön å 400 kr.

Då enligt 13:de punkten i förslaget till aftal rörande inkorporeringen är stadgadt, att staden i sin helhet skall öfvertaga den införlifvade kommunens samtliga förpliktelser gentemot de personer, som där innehafva fast anställning, får fattigvårdsnämnden vara beredd på att öfverflytta ofvannämnda befattningsinnehafvare i sin tjänst. Detta torde icke möta några svårigheter, om till en början förutvarande anstalter bibehållas eller, såsom ofvan nämnts, omläggas att fylla för den allmänna fattigvården mera kräfvande behof.

Stockholm den 24 maj 1909.

A. Lindblom.

Vidimeras ex officio

E. Wallerstedt.

7.

Till stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Genom remiss den 22 sistlidne april anmodad afgifva yttrande angående betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken, afgifvet af de utaf Stockholms stadsfullmäktige utsedde delegerade för

inkorporeringsfrågor, får styrelsen öfver Stockholms gas- och elektricitetsverk, hvilken det endast torde tillkomma att yttra sig öfver frågan i hvad den berör gas- och elektricitetsverkens intressen, härmed meddela, att styrelsen intet funnit att erinra gent emot det föreliggande förslaget till aftal.

Då emellertid af naturliga skäl, och såsom af det föreliggande betänkandet framgår, en af de ledande principerna har varit att så vidt möjligt inkorporeringen skall medföra full likställighet i såväl rättigheter som skyldigheter mellan stadens och de införlifvade områdenas innevånare, anser sig styrelsen till undvikande af missförstånd böra påpeka omöjligheten i ekonomiskt afseende af att tillämpa samma taxor och debiteringsnormer inom de inkorporerade områdena som inom den egentliga staden, enär lednings- och distributionskostnaderna i förra fallet äro ojämförligt mycket större i förhållande till inkomsten än i det senare fallet. Fastmer torde det blifva nödvändigt, att, i den mån ledningsnäten utsträckas, särskilda bestämmelser i sådant afseende blifva fastställda. I det förslag till ändrade taxor för gas och elektrisk energi, som styrelsen afgifvit den 30 sistlidne april, har styrelsen också uttryckligen framhållit, att dessa tills vidare endast äro afsedda att gälla för stadens nuvarande område.

Stockholm den 18 juni 1909.

Styrelsen öfver Stockholms gas- och elektricitetsverk.

JOHAN ÖSTBERG.

C. L. Schönmejr.

8.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Genom remiss, som den 24 sistlidne april ankommit, har utskottet anmodat byggnadsnämnden att afgifva yttrande öfver ett af särskilda delegerade afgifvet betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken.

I anledning häraf har byggnadsnämnden i frågan hört stadsarkitekten och stadsingenjörskontoret, hvilkas utlåtanden härhos öfverlämnas i styrkta afskrifter;

och får byggnadsnämnden såsom eget yttrande åberopa innehållet i berörda tjänsteutlåtanden samt tillika meddela, att, enligt hvad numera från stadsingenjörskontoret upplysts, en så beskaffad öfversiktskarta rörande Brännkyrka socken i skalan 1 : 8000, som i kontorets utlåtande omförmäles, torde kunna upprättas för en kostnad af omkring 11,000 kronor.

Stockholms stads byggnadsnämnd den 23 juni 1909.

På nämndens vägnar:

H. T. BENCKERT.

Birger Lagerwall.

Afskrift.

Af byggnadsnämnden anmodad afgifva yttrande med anledning af förslag att med Stockholms stad införlifva Brännkyrka socken, får jag vördsamt anföra följande.

Då förmodligen afsikten med infordrande af mitt yttrande endast kan gälla en utredning af hvad som med anledning af den ifrågasatta inkorporingen kan blifva från stadens sida nödvändigt iakttaga med hänsyn till öfvervakandet af den enskilda byggnadsverksamheten inom de inkorporerade samhällena, inskränker jag mitt yttrande till denna fråga, ehuru det nog skulle finnas en del önskemål att framställa angående upprättande af stadsplaner och bestämmandet af byggnads sätt för de samhällen och delar af området, för hvilka stadsplaner ännu ej äro uppgjorda.

För de delar af området, där stadsplaner äro och blifva fastställda, skall byggnadsstadgan för rikets städer tillämpas, och för öfvervakande af denna stadgas tillämpning skall finnas byggnadsnämnd.

När områdena i fråga inkorporerats med hufvudstaden, blifver det Stockholms stads byggnadsnämnd som skall hafva inseendet öfver områdenas bebyggande, och byggnadsordningen för Stockholm skall för dessa nya områden lända till efter rättelse.

Gifvetvis bör då en del bestämmelser i denna undergå ändringar med hänsyn till de olika områdena.

Att redan nu uttala sig om i hvilken riktning dessa ändringar böra utmynna synes mig föga lämpligt.

Vinner det nyligen af särskilda kommitterade uppgjorda förslaget till byggnadsstadga för riket stadsfästelse, lärer genom denna sådana inskränkningar i afseende å tomternas användande komma att tillämpas, att det öppna byggnadsättet blir i hufvudsak tillgodosedt och de alltför höga husen ej vidare tillåtas. Med den omfattning, de till inkorporering föreslagna områden hafva, är gifvet att svårigheter komma att uppstå för byggnadsnämnden att i detalj följa byggnadsverksamheten å dessa spridda områden. Ett öfvervakande måste då ske genom ombud å resp. platser, och åt dessa ombud bör öfverlämnas att i vissa fall handla å byggnadsnämndens vägnar.

Gifvetvis kommer, äfven om en del af nämndens skyldigheter öfverlåtas till personer å de resp. platserna, nämndens arbete att i hög grad ökas, och en följd häraf blifver att den tjänstepersonal, som nämnden nu har till sitt förfogande, behöfver förstärkas.

Att redan nu angifva det ökade antal arbetskrafter, nämnden behöfver för att kunna fylla sina skyldigheter, är ej möjligt, men böra dessa arbetskrafter icke enbart vara sådana, som biträda med frågornas tekniska behandling, utan bör ock förstärkningen afse dem, som komma att handhafva arkivet, hvars storlek och användande af allmänheten är efter år ökas.

Stockholm den 6 juni 1909.

Kasper Salin.

Vidimeras
ex officio

Birger Lagerwall.

Afskrift.

Tjänsteutlåtande.

Sedan betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken afgifvits af de utaf Stockholms stadsfullmäktige utsedde delegerade för inkorporeringsfrågor, har byggnadsnämnden, till hvilken ärendet remitterats, anmodat stadsingenjörskontoret att uti frågan afgifva yttrande.

Då stadsfullmäktige genom beslut den 23 mars 1908 förklarar, att bland andra områden äfven Brännkyrka socken borde enligt grunder, som vid beslutet

angifvits, införlifvas med staden, torde kontorets yttrande nu endast böra afse de åtgärder, som på kontoret omedelbart kunna ankomma vid införlifningen, och får kontoret uti sådant afseende värdsamt anföra följande.

Uti det förslag till aftal, som af ofvannämnda delegerade och delegerade för Brännkyrka socken afgifvits, förekommer uti punkt 1 att som en följd af införlifningen socknen skall ur landets jordebok uteslutas.

Då jordeboken innehåller förteckning m. m. öfver inom socknen belägna egendomar samt därifrån verkställda afsöndringar med de senares areal och således uti viss mån motsvarar en tomtbok och då det bör åligga kontoret att öfver gårdar och tomter inom stadens område upprätta tomtbok samt fortföra densamma, torde således vederbörligen bestyrkta afskrifter ur jordeboken beträffande ifrågavarande socken böra anskaffas jämte afskrifter af andra officiella handlingar för att tjäna till ledning vid utarbetandet af en sådan ny tomtbok.

Det säger sig vidare själft, att upprättandet af denna tomtbok måste stödjas af en på triangulering och polygonisering grundad nymätning af socknen, där icke sådan nymätning redan finnes af vissa delar verkställd. Mätningen bör äfven afse markens höjdförhållanden, så att dessa kunna å kartan åskådliggöras med nivåkurvor, och bör mätningen karteras uti skalan 1 : 1000, men i öfrigt så utföras, att den dessutom kan utgöra stomme för kartor uti större skala.

Dessa tvenne åtgärder — nymätningen af socken samt upprättande af tomtbok — torde vara de som närmast ankomma å kontoret vid införlifningen.

Kostnaden för nymätningen samt långvarigheten af detta arbete är kontoret nu ej i tillfälle uppgifva, men torde det dock fordra afsevärd såväl tid som kostnad.

Arealen af Brännkyrka socken uppgår utom vatten till 75,19 kvadratkilometer, då motsvarande areal för nuvarande staden endast uppgår till 31,19 kvadratkilometer.

Det torde emellertid vara af vikt för byggnadsnämnden att snarast möjligt hafva till sitt förfogande en öfversiktskarta öfver socknen, upprättad uti så stor skala, som för en sådan kan ifrågakomma, exempelvis 1 : 8000.

En sådan karta har drätselns nämndens första afdelning låtit upprätta öfver vissa norr om staden belägna områden och har denna karta gjort god tjänst. Visserligen finnes en öfversiktskarta upprättad uti skalan 1 : 20000, men är denna skala för liten för att därå med tillbörlig noggrannhet skall kunna angifvas de talrika afsöndringarna. Uppgift om kostnad m. m. för en dylik karta uti skalan 1 : 8000 torde därför böra anskaffas.

Slutligen vill kontoret påpeka att införlifningen påkallar ökning af såväl dess personal som lokal — det torde ock måhända blifva nödvändigt att inom socknen upprätta en afdelning af detsamma — samt att gällande bestämmelser angående mättingsärendenas behandling och utförande torde böra modifieras.

Stockholms stadsingenjörskontor den 15 juni 1909.

e. f. *Karl V. Palm.*

e. f. *Carl Kinnman.*

Vidimeras

ex officio

Birger Lagerwall.

9.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Genom remiss den 22 sistlidne april hafven I till Stockholms stads mantalsnämnds yttrande hänskjutit det i bih. n:r 35 till edra utlåtanden och memorial för innevarande år tryckta betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken; och får mantalsnämnden i anledning häraf meddela, att, då ifrågavarande förslag, i hvad angår de nämnden vidkommande angelägenheter, synes grundadt å det yttrande, nämnden tidigare afgifvit beträffande detta ärende, nämnden för sin del ej funnit något att emot förslaget erinra.

Stockholm den 15 juli 1909.

På mantalsnämndens vägnar:

ROBERT DICKSON.

Albert Folin.

10.

Till Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott.

Öfver utsedde delegerades betänkande och förslag om Brännkyrka sockens införlifning med Stockholms stad får landtegendomsnämnden afgifva följande infortrade utlåtande.

Det är utan tvifvel ett viktigt samhällsintresse, att hufvudstaden och dess närmaste omgifningar på grund af den intima samhörigheten dem emellan i flera afseenden komma under en gemensam förvaltning. Särskildt har behovet att för dessa omgifningar erhålla en snabbare rättskipning gifvit, på kungl. maj:ts initiativ, första uppslaget till inkorporeringstankens uppförande på dagordningen. Äfven i flera andra afseenden kan inkorporeringen sägas vara en direkt fördel i främsta rummet för stadens omgifningar och medelbart äfven för staden själf.

Men det är för hufvudstaden också af vikt att noga se till, att man ej söker i blinda åstadkomma inkorporeringar i den enastående omfattning, som nu är ifrågasatt, till hvilket pris som helst. Staden måste gå till afgörandet med öppen blick för att de stora utgifter, som därmed blifva förbundna, någorlunda motsvaras af vederbörliga inkomster för ändamålet. Särskildt i dessa tider har staden, synes det nämnden, fullgiltiga anledningar att af hänsyn till sin ekonomi ej förhastas sig i bestämmandet af villkoren för de eventuella inkorporeringarna. Någon anledning för staden att inlåta sig på en kanske ruinerande inkorporeringspolitik förefinnes ju icke.

Nämnden, som ej varit i tillfälle att kunna intränga i detta ämne i hela dess vidd, anser sig för sin del i sitt yttrande om Brännkyrka sockens inkorporering, som nu till en början föreligger till bedömande, böra ur förenämnda synpunkt endast beröra frågor, som närmast sammanhånga med nämndens verksamhet.

Den kanske viktigaste och för staden mest betungande förpliktelsen, som följer med inkorporeringen, är omsorgen om gator inom såväl de redan uppvuxna samhällena och deras framtida utvidgningar som de samhällena, hvilka sedermera komma att uppstå inom socknen. Här måste staden vidkännas betydande utgifter för *gators anläggning, underhåll, renhållning, belysning och förseende med ledningar af olika slag äfvensom för anskaffande af mark till gatorna*. Särskildt blir detta fallet i den mån *stadsplaner* fastställas, hvilket väl öfverallt blir oundgängligt.

Redan uppvuxna samhällen inom socknen, som kanske alla omedelbart efter inkorporeringen måste förses med stadsplaner, äro hufvudsakligen följande: främst Liljeholmens municipalsamhälle, omfattande Liljeholmens station, Gröndal — med de däri ingående samhällena Ekensberg, Löfholmen och Blömmensberg — samt Årstadal; vidare Örby municipalsamhälle; slutligen villasamhällena Klubben, Fridhem och Pettersberg, Tellusborg eller Midsommarkransen, Långbrödal jämte Herrängen, Älfsjö, Södertörns villastad äfvensom Aspudden och Hägersten. Därtill kommer stadens egen stadsanläggning på Enskede.

Stadsplaner äro af kungl. maj:t fastställda för stadsanläggningarna vid Enskede samt den 23 december 1908, på den enskilde jordägarens begäran, jämväl för Ekensberg. Den sistnämnda fastställelsen lär bero på ett förbiseende, då Ekensberg ingår i Liljeholmens municipalsamhälle och stadsplan således kan komma till stånd endast på initiativ af samhället. En framställning af jordägaren om fastställelse af stadsplan å Gröndal har af berörda anledning numera återkallats. För vissa delar af Liljeholmens municipalsamhälle lär för närvarande en stadsplan vara under utarbetande i syfte att få den fastställd före inkorporeringen.

Enligt summarisk uträkning, som nämnden låtit verkställa, upptaga — från räknadt Enskede och Årstadal, hvilket senare samhälle äfven ligger på stadens mark — de inom öfriga förenämnda samhällen befintliga vägar, som gå genom väsentligen bebyggd mark, jämte oundgängliga utfartsvägar till samhällena följande approximativa arealer: allmänna vägar öfver 45,000 kvadratmeter, de enskilda vägar, hvarom förmäles i det föreslagna aftalets 9:e punkt, 75,000 kvadratmeter samt andra enskilda vägar 145,000 kvadratmeter, af hvilka sistnämnda hälften äro i ett dåligt skick. Dessutom finnas inom villasamhällena utlagda vägar, invid hvilka byggnadsverksamhet ännu ej kommit till stånd, nämligen dels ordnade vägar i godt stånd till en areal af något öfver 60,000 kvadratmeter och dels vägar eller tillstymmelse till vägar i dåligt skick med en areal af något öfver 16,000 kvadratmeter.

De vägar, som ej äro »allmän väg», lära tillhöra enskild med undantag möjligen af vissa delar af de i aftalsförslagets 9:e punkt omnämnda enskilda vägarna. Anläggning, underhåll och renhållning af de enskilda vägarna kunna sägas fortfarande vara en tomtbolagens eller tomtägarnes sak. Några ledningar förekomma ingenstädes med undantag af att kloakledningar nedlagts på viss del af Gröndal. Gatubelysningen åter bekostas inom de två municipalsamhällena af samhällena själfva och i öfrigt af jord- eller tomtägarna. Detta allt enligt till nämnden lämnade uppgifter.

Såvidt nämnden kunnat finna, inlåter sig icke *delegerades förslag* och ej heller inkorporeringskommitténs betänkande något närmare på de eventuella utgifterna för gator eller på frågan, i hvad mån dessa utgifter böra bestridas af staden eller läggas på tomtmarkens ägare. Man har reglerat förhållandena med afseende å underhållet på befintliga s. k. allmänna vägar, hvilka äro något annat än gator i fastställd stadsplan, samt ifrågasatt skyldighet för staden att underhålla vissa uppräknade enskilda vägar. Men i öfrigt behandlas detta ämne ej, till skillnad från åtskilliga andra.

Delegerade synas, att döma särskildt af 3:e och 4:e punkterna i förslaget till aftal, utan vidare hafva utgått ifrån att staden i sin helhet skall ensam bekosta alla kommunala anstalter inom såväl Brännkyrka socken som ock stadens äldre område och följaktligen äfven all omsorg om gator med tillbehör äfvensom att utgifterna därför ovillkorligen utan undantag skola af stadens och socknens invånare efter samma grund utgöras. Delegerade kunna visserligen sägas härvid ha ställt sig till efterrättelse de af inkorporeringskommittén föreslagna och af stadsfullmäktige godkända allmänna grunderna för de eventuellt ifrågasatta inkorporeringarna. Men ett närmare öfvervägande af ämnet leder till insikt om att dylika allmänna grunder lika litet här som på andra områden alltid kunna undantagslöst göra sig gällande. Den af delegerade förordade principen om full likställighet i såväl rättigheter som skyldigheter mellan stadens och de införlifvade områdenas invånare må vara i och för sig riktig, men den blir icke alltid rättmätig, om därvid läggas till grund endast formella indelningar. Det formellt jämlika kan sakligt sedt ofta ställa sig obilligt. Om gatorna har vid stadsfullmäktiges antydda beslut för öfrigt icke förelegat någon som helst utredning, hvilket säkerligen berott på ett förbiseende. Saken kan med andra ord sägas icke hafva varit föremål för stadsfullmäktiges bedömande.

Hvad sålunda angår gatorna i befintliga eller blifvande samhällen, är väl den *enda rätta grundsatsen*, att tomtägaren och samhället skola bidra härtill, i den mån en hvar har nytta af anläggningen. Tomtägaren har enskild nytta af gatan såsom utfartsväg, och särskildt kommer detta att vara gatans hufvudsakliga uppgift i förstäder med glest och lågt byggnadssätt samt ingen eller ringa genomgångstrafik. Dessutom får tomtägaren enskildt utbyte af den värdeförhöjning, tomten erhåller genom gatuansläggningen, hvartill i antydt syfte äfven bör tagas hänsyn, i all synnerhet så länge någon skatt på jordvärdestegring i följd af allmänna anläggningar ej genomförts. Man kan väl ej tänka sig något orimligare, än att staden, d. v. s. dess invånare, både gratis tillhandahåller en tomtaffär alla gator

med tillbehör förstklassigt ordnade och sedan får tillika äse, huru markägaren ensam inkasserar den stora värdeförhöjning, som staden gifvit haus tomter genom sina anläggningar.

Förenämnda grundsats börjar också oberoende af äldre uppfattningar alltmer göra sig gällande. Den nya stadsplanelagens föreskrift att tomtägaren till viss omfattning skall ytterst vidkännas kostnaden för själfva gatumarkeus anskaffande är helt och hållet byggd på denna uppfattning. Det öfriga — grundsatsens tillämpning äfven på gatas anläggning, underhåll, renhållning och förseende med ledningar — är, såsom kommitterade för utarbetande af förslaget till stadsplanelag ock antyde i slutet af sin motivering, endast konsekvenser, som säkerligen måste dragas, ehuru man vid stadsplanelagens tillkomst stannade vid att tills vidare fortfarande låta bero vid de olika bestämmelserna därom på olika platser.

Hela denna sistnämnda fråga torde därför oundgängligen förr eller senare jämväl böra ordnas genom civillagstiftning. På kungl. maj:ts pröfning hvilat också för närvarande en från kommunaltekniska föreningens styrelse därom gjord framställning, hvilken blifvit tillstyrkt af svenska stadsförbundet. En sådan lagstiftning måste säkerligen i åtskilligt underlåta att taga hänsyn äfven till de i ämnet meddelade administrativa bestämmelser, i den mån annan hänsyn påkallas af nutida förändrade förhållanden, hvilka ej tagits eller kunnat tagas i betraktande vid tiden för bestämmelsernas tillkomst. Under alla omständigheter synes staden ej böra nu afhända sig någon befogenhet att tillgodojuta de förmåner, som genom en sådan lagstiftning rättvisligen kunna tillgodokomma staden. Allra minst bör staden, såsom det föreslagna aftalet i viss mån lätt kan tolkas, tillförsäkra Brännkyrka kommuns fastighetsägare till och med en fullständigare frihet från skyldigheter i detta afseende än som, på sätt nedan närmare angifves, ansetts äligga den nuvarande hufvudstadens fastighetsägare.

Staden har också själf redan tillägnat sig det åskådningssätt, som ofvan framhållits. Förutom att staden uppställt dylika fordringar för reglering af vissa trakter inom stadens nuvarande område, har vid upplåtelseerna med tomträtt å *stadens landtegment inom Brännkyrka socken* kostnaden för alla inom stadsplanerna upptagna vägar, hufvudvägar såväl som bivägar, själfallet lagts på tomterna och ingår därför i de ordinarie tomträttsafgälderna. Detta gäller kostnaden såväl för själfva marken till vägarna som för vägarans anläggning och förseende med kloakledningar jämte dessa sistnämndas underhåll. Ja, man har gått så långt, att äfven kostnaden för framdragande af ledningarna i vägarna för vatten och gas lagts på dessa tomter och således ingår i de ordinarie tomträttsafgälderna, och

detta, ehuru vatten- och gasverken äro kommunala affärsföretag, som böra själfva bekosta sina anläggningar, och ehuru dessa verk tillika uppbära lika höga afgifter för förbrukningen på Easkede som i den inre staden. Häremot har nämnden ock inlagt sin gensaga (se bihang n:r 184 för 1907) och kommer säkerligen att snart nog återkomma till den frågan. För det staden åtager sig renhållning, belysning och underhåll af i stadsplan upptagen, för tomt erforderlig väg har tomträttshafvaren att erlægga en särskild tomträttsafgäld, intill dess trakten ordnats till municipalsamhälle eller införlifvats med staden, då bestämmelser härom eventuellt meddelas i annan ordning.

Det är fullkomligt uteslutet, att staden af hänsyn till sin ekonomi skulle kunna handla annorlunda vid ordnandet af sina ländtegendomar inom Brännkyrka socken för bebyggande och detta äfven, ifall staden genom inkorporering får uppbära kommunalutskylderna från området. Det måste då med hänsyn till stadens ekonomi vara lika uteslutet, att staden skulle gratis bekosta allt detta åt enskilda spekulativa tomtföretag eller andra enskilda tomtägare inom socknen. Man kan förstå, att detta skulle vara en fördel för dessa och i all synnerhet för sådana spekulativa tomtföretag, hvilka vid försäljningar af tomter redan uttagit betalning för dylika anläggningar, men sedan utfört dem dåligt, eller ock — hvilket äfven förekommer — bida med deras utförande i afvaktan att efter inkorporeringen få dem kostnadsfritt utförda af staden. Men man måste, som sagdt, också besinna, hvilka vanskligheter i skatteafseende därmed beredas stadens öfriga skattskyldiga. Därtill kommer, att staden härigenom skulle skapa åt sig en illojal konkurrens för sina egna sträfvanden att utan vinning åstadkomma goda och varaktiga hem åt mindre bemedlade, hvilken konkurrens säkerligen komme att på stadens bekostnad bereda ekonomiska fördelar, icke åt de bostadssökande, utan åt mellanhänder af olika slag.

Äfven i flera andra städer inom landet lära, såvidt nämnden erfarit, vid ytterområdenas bebyggande tillämpas den grundsatsen, att kostnaderna för gatorna väsentligen läggas på jorden. Såsom framgår af ofvan angifna faktiska förhållanden, skulle en annan ordning för det nu till inkorporering ifrågasatta området dessutom betyda, att tomtjorden inom Brännkyrka socken blefve genom inkorporeringen utan vederlag befriad från bördor, som för närvarande hvila på densamma.

Beträffande härefter detaljerna och då först *gatas anläggning och underhåll*, så är enligt den nya stadsplanelagen (29 och 30 §§) stad visserligen ansvarig för ny gatas upplåtande i behörigt skick för allmänt begagnande, i den mån bebyg-

414

gandet fortskrider kvarter efter kvarter. Men det förklaras uttryckligen, att genom detta stadgande ej göres rubbning i hvad för stad må enligt redan meddelade eller framtida bestämmelser vara gällande i afseende å tomtägares skyldighet att bekosta gatas anläggande samt att angående sättet för ordnande och anläggning af gata äfvensom skyldighet att ombesörja och bekosta gatas underhåll jämväl skall gälla hvad för hvarje stad är föreskrifvet.

Dessa föreskrifter äro för närvarande för de skilda samhällena mycket olika. I motiven till förenämnda lag anmärkes, att det ligger i sakens natur, att anspråken i afseende å en gatas anläggning och underhåll måste vara väsentligen olika inom olika samhällen och att sådana olikheter ofta kunna förekomma till och med inom samma stad.

För hufvudstaden är i detta afseende gällande kungl. brefvet den 24 april 1868 angående likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter emellan hufvudstadens invånare. I detta stadgades, att ägare eller innehafvare af fastigheter inom hufvudstadens område, emot att de för år 1868 och följande år bland annat under vissa förbehåll tills vidare erlade en särskild afgift under benämning »fastighetsskatt» utaf två riksdaler riksmünt för hvarje ett tusen riksdaler riksmünt å fastigheternas taxeringsvärden, från och med samma år icke vidare komme att såsom särskild klass påföras de dem åliggande afgifter till nattbevakning, fattighus, inkvartering, båtsmanshåll, gatuläggning och gatubelysning. Af denna afgift skulle 30 öre anses såsom gatulägnings- och 45 öre såsom gatulyshållningsavgift. Hvad af berörda årliga afgift, sedan uppbördskostnaden afdragits, öfverstege 277,500 riksdaler skulle afsättas till en »Stockholms stads fastighetsfond». Denna särskilda fastighetsskatt skulle emellertid upphöra senast med fyrationde året efter dess början, men om före denna tid fonden uppginge till ett belopp, som efter beräkning af fem procent lämnade i årlig ränta 277,500 riksdaler, eller till 5,550,000 riksdaler, skulle fastighetsskatten med samma år sådant inträffade upphöra. År 1889 nådde fonden sitt föreskrifna belopp.

Man kan tveka, huruvida den i berörda bref omnämnda »gatuläggning» afsåg hvad numera inbegripes under gatas »anläggning och underhåll» eller möjligen blott »gatubeläggning». Det ringa belopp, som fastställdes såsom ersättning i berörda afseende, kan synas tala för det senare alternativet. Säkerligen har dock ej någon sådan åtskillnad gjort sig medvetet gällande. På gators anläggning och underhåll nedlades i äldre tider ej närmelsevis så stora arbeten som nu, och det troliga är, att med »gatuläggning» menades inbegreppet af all den omsorg, som på den tiden ägnades åt denna angelägenhet.

Bestämmelserna i 1868 års bref tillkommo emellertid ingalunda med stadsfullmäktiges goda minne. Fullmäktige hade sålunda bland annat påyrkat, att skatten skulle utgå tills vidare utan begränsning till tiden och således med åren äfven inflyta med ökad belopp, i den mån taxeringsvärdena ökades. Att bereda fastighetsägarne lättnad uti åtagna eller genom lag och författningar stadgade kommunala bördor syntes fullmäktige icke heller vara af rättvisa och billighet påkalladt, helst följden däraf endast skulle blifva att på andra medborgares bekostnad för husägarne bereda ökad värde å deras fastigheter, hvilka blifvit med beräkning af dåvarande kommunalutskylder utaf dem förvärfda eller ärfda.

Kungl. maj:t fann emellertid vid pröfning af ärendet stadsfullmäktiges beslut icke kunna oförändradt fastställas, men ansåg en med införandet framdeles af fullkomlig likställighet förenlig, lämplig öfvergång därtill kunna vinnas genom sammanjämkning af de förslag, stadsfullmäktiges beredningsutskott och fastighetsägarne hvar för sig i ämnet framställt. Fullmäktiges förnyade yttrande infordrades därför öfver vissa af kungl. maj:t föreslagna grunder för angelägenhetens ordnande, och därefter kom med fullmäktiges begifvande förenämnda kungliga bref till stånd.

Ofvanberörda administrativa föfoganden rörande gators anläggning och underhåll torde i åtskilligt äga ganska tvifvelaktig rättskraft. Särskildt bör med fog kunna ifrågasättas, om de äga tillämpning på nya stadsdelar uppkomna å områden, som vid tiden för bestämmelsernas fastställande lägo obebyggda utan gatu- eller tomtindelning. Ett missförhållande ur stadens synpunkt sedt är i hvarje fall icke blott den obetydliga afgift, hvarmed besväret aflösts, utan äfven att vid anläggning af nya gator på mark, som ingått i stadsplan, staden bekostar gatans anläggning och underhåll utan att från jorden erhålles annat än det lilla bidrag, som, på sätt ofvan angifvits, fått erläggas af ägarne till de omfattande tomter, inom hvilka de nya gatorna på grund af senare regleringsbeslut skola framdragas. Endast i några fall vid reglering af större områden, tillhörande kronan och äfven andra, har staden särskildt fordrat och tomtägarne medgifvit att bekosta gatornas anläggning, hvartill kommer, att staden vid försäljning af egna tomter plägar, mer såsom affärskutym, pålägga köparen kostnaden för gatas stensättning. En rättelse i förberörda missförhållande borde väl vara att emotse, ehuru, såsom det synes, något initiativ därtill ännu icke gjorts.

Under sådana förhållanden synes det vara lika oriktigt som för staden äfventyrligt att nu tillägga tomtägare inom förefintligt eller blifvande stadsplaneområde på den till inkorporering afsedda marken enahanda frihet från bidrag till kostnaderna för gatas anläggning och underhåll, som må numera tillkomma fastighetsägare inom

staden enligt 1868 års bref. Detta bref äger obestriddigen ingen bindande tillämpning för denna mark, hvilken ej tillhörde staden vid tiden för brevets tillkomst. Någon sådan skatt, som i detta bref omförmäles, har ej heller från socknens fastigheter blifvit erlagd. Och därtill kommer, att särskildt i förstäder vägar och gator, som sagdt, oftast hufvudsakligen hafva karaktär af utfartsvägar från de enskilda tomterna och att det dröjer länge, innan de kunna sägas tillika väsentligen betjäna den allmänna samfärdseln.

Hvad sålunda framhållits i fråga om gatas anläggning och underhåll gäller i väsentligaste delar äfven om *gatas renhållning*. Äfven här regleras förhållandena i fråga om själfva renhållningsskyldighetens utgörande olika i skilda städer. För hufvudstaden är för närvarande genom kungl. brefvet den 22 januari 1898 stadgadt, att den fastighetsägare förut åliggande skyldighet att renhålla gata skall öfvertagas af kommunen mot det att fastighetsägarna erlægga vissa belopp under högst femtio år, hvarigenom deras förenämnda skyldighet skulle anses aflöst.

För detta fall stadgas emellertid — till skillnad från hvad 1868 års bref innehåller om aflösning af fastighetsägares skyldighet att bidra till kostnaden för gatuläggning och gatubelysning — att en dylik aflösning af renhållningsskyldigheten skall äga rum äfven vid hvarje ny gatas öppnande. Och då vid aflösningens beloppets bestämmande uttalades, att man därvid följt den hufvudgrundsatsen, att kommunen skulle erhålla full ersättning för bestyrets öfvertagande, kunde det måhända synas, som om stadens berättigade intressen i denna del ej äfventyrades genom ifrågavarande inkorporeringsaftal. Men erfarenheten har visat, att de till grund för aflösningen lagda beräkningar slagit högeligen fel och att staden tillskyndats betydande förluster genom aflösningen. Äfven vid nya uppskattningar för nya gator lär benägenhet göra sig gällande att taga de äldre beräkningarna till rättesnöre, om än med någon förhöjning. Vid gammal gatas utvidgning till större bredd lär författningen anses ej påkalla någon ökad afgift för den i följd af utvidgningen uppkomna ökningen i renhållningskostnaden. En rättelse borde väl äfven här vara önskelig och detta icke blott i författningens förenämnda, för staden förlustbringande tillämpning, utan ock däri att bidrag aldrig får ifrågakomma för framtida ökning i renhållningskostnaden i följd af ökad trafik, prisstegringar och dylikt.

Det är därför betungande för staden och utan all rättsgrund att nu binda staden till enahanda förluster på gatas renhållning inom de till inkorporering afsedda områdena, och detta desto mera, som äfven gatas renhållning i förstäder

oftare är, lika väl som gatas anläggning och underhåll, mera en fördel uteslutande för fastighetsägaren än för den allmänna samfärdseln. Man kan dessutom ifrågasätta, huruvida det enligt förslaget till aftal är fullt klart, om ens 1898 års bristfälliga bref skall blifva tillämpligt på berörda områden.

Äfven skyldigheten att bekosta *ledningar i gatorna* regleras olika för skilda städer i enlighet med kommunernas egna beslut eller kanske rättare sagdt efter godtfinnande af deras särskilda förvaltningsmyndigheter eller de senares tjänstemän, hvarvid ofta tillämpas olika grundsatser för samma kommun. I Stockholm har sålunda genom stadens åtagande i allmänhet blifvit praxis, att kommunen utan bidrag från fastighetsägarna bekostar hufvudledningarna i gatan samt biledningarnas framdragande till bebyggda tomters gränser. Detta åtagande kan visserligen i större eller mindre mån återkallas. Men äfven om den nuvarande ordningen väsentligen bibehålles för den inre staden, där gatorna i förevarande afseende i högre grad tjäna ej blott angränsande tomter, utan ock större angränsande trakter, bör detta ej kunna åberopas för att förhållandet skall blifva enahanda i nya afsides uppvuxna förstäder.

Hvad nu anmärkts om ledningarna har betydelse egentligen blott för afloppsledningar. De ledningar åter, som afse att tillhandahålla vatten och belysning, torde numera böra företrädesvis betraktas såsom kommunala affärsföretag. Med de af kommunen uppburna afgifterna för vattnet och belysningen böra således äfven bekostas själfva ledningarna i gatorna.

Man skulle ju kunna säga, att äfven kostnaden för *gatubelysningen* borde under vissa förhållanden helt eller delvis bestridas af tomtägarna. Förenämnda 1868 års bref liksom nu tillämpade afgifter för tomträttsupplåtelser på stadens egendomar inom socknen bygga på en dylik uppfattning. Det kan vara tveksamt, huruvida ej staden vid inkorporeringen rättvisligen borde förbehålla sig befogenhet att kunna pålägga tomtägare bidrag äfven till gatubelysningen. Men då dylik belysning numera börjar allt mer uppfattas som en uteslutande kommunal angelägenhet, har nämnden ej velat ifrågasätta några särskilda förbehåll härom.

Det kan ifrågasättas, huruvida det verkligen låter sig lagligen göra att nu i *administrativ väg* i sammanhang med inkorporeringen förbehålla staden rätt att af tomtägare uttaga bidrag för ofvan uppräknade ändamål. Stadsplanelagen säger, att beträffande gatas anläggning och underhåll skall gälla hvad för hvarje stad är föreskrifvet, och ovisst är måhända, om nya sådana bestämmelser kunna administrativt tillskapas. Beträffande eventuellt bidrag från tomtägare till gatas renhållning och förseende med ledningar finnes intet stadgande i stadsplanelagen, lika

litet som i någon annan civillag. Prejudikat lärer dock finnas på att bestämmelser i något af dessa afseenden, intagna i stads byggnadsordning, ansetts för tomtägare förpliktande. Skulle emellertid staden anses ej kunna med nu gällande rätt skyddas mot äfventyrligheter i förenämnda afseende, är det enligt nämndens mening tillrådligare att låta med tanken på så omfattande inkorporeringar, som nu stå för dörren, anstå tills vidare i afvaktan på en oundgänglig och rättvis civillagstiftning i ämnet.

Hvad ofvan anförts rörande angelägenheten att staden ej genom inkorporering ensam påläggas obilliga bördor för gators anläggning, underhåll, renhållning och förseende med kloakledningar gäller naturligtvis jämväl om *anskaffandet af mark till gator* inom fastställd stadsplan. Den skillnad äger dock här rum, att frågan om afstående af enskild tillhörig mark för ifrågavarande allmänna behof är en sak, som i brist på öfverenskommelse obestriddligen endast kan afgöras enligt civilrättsliga grunder, och denna fråga har också, som sagdt, gjorts till föremål för särskild civillagstiftning i den nyligen utfärdade stadsplanlagen.

Man skulle vid sådant förhållande kunna invända, att i inkorporeringsärendet något vidare ej är att åtgöra i denna senare sak och att i hvarje fall en nyligen antagen civillag i ämnet borde antagas skola tillfredsställande ordna denna angelägenhet.

Ett påtagligt förhållande är emellertid, att staden äfven i detta afseende genom inkorporeringen, sådan den blifvit föreslagen, utsätter sig för betydande utgifter, som staden enligt stadsplanlagen i dess nuvarande affattning ej kan undgå, men med synnerligt fog ej bör underkasta sig.

För alla förutnämnda, redan uppvuxna samhällen måste staden säkerligen, i den mån stadsplaner komma till stånd, jämlikt lagens bestämmelser i stor utsträckning lösa gatumarken af de enskilda ägarne med inga eller obestämda utsikter att få igen detta af tomtägarne. I de delar af dessa samhällen, som redan äro bebyggda, har staden ej rättighet att af tomtägarna få igen kostnaden för gatumarken. Ty detta medgifves endast, då nybyggnad sker. Den meningen har försports, att det skulle kunna ifrågakomma att återfå utgiften af tomtägarne, när nybyggnad någon gång i framtiden åter sker, men det är minst sagdt tvifvelaktigt, om lagen menat, att ersättning då skall i sådant fall kunna utkrävas och tomtägaren således äfven vara skyldig att ställa säkerhet för en dylik ersättning, innan han får utföra ny byggnad. I obebyggda delar af samhällena synes ägare till gatumark i hvarje fall få rätt att efter stadsplans fastställande genast kräfvat ersättning för gatumarken, ifall han ej är ägare till någon angränsande tomt, hvilken

senare förutsättning ofta torde vara för handen och för öfrigt kan lätt anordnas äfven före den i 13 § stadsplanelagen omnämnda frist. Sedan får staden kanske i långa tider ligga i förskott med dessa sina utgifter. Ett missförhållande är också, att staden skall nödgas i många fall uttaga ersättning af enskilda tomtägare, hvilka säkerligen fått betala äfven gatumarkens värde till den, som ursprungligen exploaterat området i syfte att förtjäna på tomtförsäljning och nu skulle få rätt att taga ytterligare betaldt af staden för sin behållna gatumark.

Dylika eventualiteter böra enligt nämndens mening i tid förebyggas. Staden måste förbehålla sig, att gatumarken skall gratis tillfalla staden i de redan uppvuxna samhällena. Detta öfverensstämmer också med den förtänksamhet staden, på sätt ofvan angifvits, äfven i detta afseende visat såväl vid reglering af vissa större kronan och andra tillhöriga områden inom sitt nuvarande territorium som vid upplåtelse med tomträtt inom stadens landtegendomar i socknen. I förra fallet förbehöll staden, att gatumarken skulle upplåtas gratis, och i senare fallet lägges undantagslöst äfven kostnaden för inköpet af gatumarken på tomterna. Delegerade för inkorporeringen ha emellertid i fråga om afstående af gatumark ej föreslagit något förbehåll från stadens sida, men, enligt hvad nämnden försport, lära de vara betänkta att i förslaget till aftal med Solna socken söka få inryckt dylikt förbehåll.

Detta afstående af gatumark bör enligt nämndens mening omfatta all gatumarken inom bebyggda områden i redan uppvuxna samhällen och dessutom utlagda gator därstädes, äfven om någon byggnadsverksamhet invid dem ännu ej kommit till stånd. Man skulle möjligen kunna invända, att en kommande stadsplan kunde förändra förhållandena. Men en sådan plan lär nog bibehålla de gator, som redan nu äro bebyggda, och göras ändringar för annat område, har staden tillfälle att genom byte eller försäljning göra bruk af gatudelar, som ej ingå i den nya planens gatunät.

Skulle stadsplaner för vissa områden blifva vederbörligen fastställda före inkorporeringen, bör förbehåll göras om afstående af all gatumarken enligt stadsplanen, äfven om gatorna ej blifvit utlagda.

Däremot torde det af flera skäl ej lämpligen låta sig göra att träffa förbehåll om afstående af gatumark i samhällen, som efter inkorporeringen uppkomma och för hvilka stadsplan ej fastställts. Äfven om enskilda stadsplaner för redan befintliga eller blifvande samhällen uppgjorts af jordägaren, kan därtill knappast tagas hänsyn. Staden får här genom sin befogenhet att efter inkorporeringen själf besluta om stadsplan söka bereda sig rimliga villkor.

Emellertid är det gifvet, att hvad i förenämnda afseenden kan aftalas med vederbörande kommunalstämma ej är juridiskt bindande för de enskilda jordägarna och således ej heller kan af kungl. maj:t i administrativ väg påbjudas. Det enda, som härvid kunde med bindande verkan åstadkommas, vore ett kungl. maj:ts beslut i sammanhang med inkorporeringen, enligt hvilket jämlikt 27 och 28 §§ i stadsplanelagen förklarades, att med genomförande af stadsplan och således äfven med stadens lösenskyldighet skulle få anstå. Det kan dock antagas, att dylikt anstånd endast skulle beviljas för viss kort tid och för öfrigt endast för stadsplan, som blifvit redan vid tiden för inkorporeringen fastställd.

Säkerligen gifves det ingen annan betryggande utväg, än att inkorporeringen förklaras ej skola träda i kraft förr, än behöriga öfverlåtelse till staden af erforderlig mark till gator eller åtminstone det väsentliga af sådan mark föreliggande.

Det bör betonas, att staden ej kan sägas få gatumarken gratis, om saken skulle ordnas så, att Brännkyrka kommun inköpte marken för länemedel, för hvilka staden sedan efter inkorporeringen finge öfvertaga betalningsansvaret. Lika litet kan staden beredas vederbörligt bidrag från tomtjorden till nya gators anläggning och till kloakledning, ifall detta utföres på enahanda sätt i förväg.

Hvad ofvan i olika afseenden sagts om gator gäller i tillämpliga delar äfven om *torg* och *andra dylika allmänna platser*.

Därest hinder möta att vinna en inkorporering af hela socknen med väsentligt iakttagande af de af nämnden nu framhållna rimliga förbehållen, bör frågan enligt nämndens uppfattning för närvarande fullföljas endast beträffande *inkorporering af stadens egna fastigheter* inom socknen, nämligen Enskede, Årsta, Mossen, Svedmyran och Gubbängen. Det är nämligen särskildt lämpligt och af behovet påkalladt, att dessa stadens omfattande och med den öfriga staden sammanhängande jordar införlifvas med den öfriga staden. Detta ej blott för att undgå de svårigheter och olikheter af formell art, som följa af att stadens förvaltning skall röra sig inom två administrativt åtskilda områden, utan äfven för att staden rättvisligen skall få uppbära kommunalutskylder af den befolkning, för hvilken staden på sina landtegendomar nedlägger stora kostnader. Det är också ett missförhållande, att staden därtill själf får för sina egendomar och på dem nedlagda kostnader till annan kommun betala allt högre skatter efter höga upptaxeringar. Därtill kommer, att staden på sina egendomar i socknen skall anlägga slakthus, sjukhus och sannolikt snart nog äfven andra offentliga inrättningar för sitt eget behof.

Man hör visserligen ibland framhållas, att inkorporering af vissa delar af en socken skulle möta särdeles stora svårigheter. Det är nog också gifvet, att

en dylik partiell inkorporering förutsätter en del uträkningar, som eljest blifva öfverflödiga. Men man kan därigenom äfven undgå en del svårigheter, såsom exempelvis de ofvan antydda. Största vanskligheten blir kanske att träffa en förberedande uppgörelse med den återstående delen af socknen. Men en sådan uppgörelse är icke oundgänglig, då det ju anses tillkomma kungl. maj:t med oinskränkt myndighet att träffa afgöranden i fråga om ändring i rikets administrativa, ecklesiastika och judiciella indelning och således äfven att därvid skilja mellan olika anspråk och meningar efter hvad som pröfvas skäligt. Vill man saken, behöfver säkerligen tidsuträkten ej heller blifva orimligt lång. Under senaste årtiondena ha på flera ställen i olika utsträckning ändringar i rikets indelning ägt rum på det sätt, att en fastighet tillhörig en viss kommun lagts till en annan, därvid kungl. maj:t skilt mellan de å ömse sidor stridiga yrkandena.

De af nämnden ifrågasatta förbehållen om gators, eventuellt torgs och andra dylika allmänna platsers, anläggning, underhåll, renhållning och förseende med kloakledningar afse naturligtvis endast att hålla stadens rätt i angifna afseenden öppen. I tillämpningen bör staden sedan göra de undantag och modifikationer, som kunna anses vara af rätt och billighet påkallade. Äfven förbehållet om afståendet af mark för gator, eventuellt torg och andra dylika allmänna platser, kan ju möjligen kräfva en del modifikationer i särskilda fall. Åt stadens delegerade för inkorporeringen torde öfverlämnas att inleda närmare underhandlingar med vederbörande i de angifna ämnena.

På grund af hvad sålunda anförts får nämnden för sin del hemställa, *dels* att något aftal om inkorporering af Brännkyrka socken i dess helhet ej måtte afslutas med socknen under annan förutsättning, än att aftalet tydligt förbehåller, att inom redan befintlig eller framdeles fastställd stadsplan på det till inkorporering med staden ifrågasatta området staden för bestridande af kostnad för gators, torgs och andra dylika allmänna platsers anläggning, underhåll, renhållning och förseende med kloakledningar äger att af tomtägarne utkräfva de bidrag, som af staden finnas vara påkallade eller som genom blifvande civillagstiftning bestämmas, och *dels* att staden i hvarje fall hos kungl. maj:t påyrkar, att inkorporering ej må ifrågakomma under annan förutsättning. Detta skulle ock kunna uttryckas så, att hvad i aftalet, särskildt dess 3 och 4 mom., föreslås ej skall för ägare af tomtmark inom redan befintlig eller framdeles fastställd stadsplan på den till inkorporering ifrågasatta trakten medföra större rättigheter i fråga om bestridandet af kostnaderna för gators, torgs och andra dylika allmänna platsers anläggning, underhåll och renhållning äfvensom förseende med kloakledningar, än som enligt

nu gällande författningar lagligen tillkomma honom gent emot Brännkyrka kommun eller municipalsamhällena inom densamma.

Vidare anser sig nämnden af angifna skäl böra påyrka, att staden biträder förslaget om inkorporering af socknen i dess helhet endast under det ytterligare förbehåll, att inom redan uppkomna villasamhällen sådan mark, som vid tiden för inkorporeringen faktiskt utlagts eller enligt då redan fastställd stadsplan afsetts till gator, torg och andra dylika allmänna platser, skall vid inkorporeringen genom behöriga öfverlåtelse utan ersättning afstås till staden.

Skulle hinder möta för ofvannämnda önskemåls väsentliga förverkligande, får nämnden på anförda grunder tillstyrka, att fullmäktige för närvarande söka vinna inkorporering allenast af stadens egna fastigheter inom socknen.

I detta sammanhang anser sig nämnden böra framhålla, att den ifrågasatta inkorporeringen synes ej påfordra någon ändring i nämndens instruktion, såvidt rör stadens inom Brännkyrka socken belägna, under nämndens förvaltning ställda egendomar. Instruktionen kommer fortfarande att vara tydlig rörande hvilka fastigheter den omfattar, och den omständigheten, att i instruktionen angifvits, att dessa fastigheter vid tiden för instruktionens upprättande varit belägna utom stadens dåvarande jurisdiktion, förändrar ej detta sakförhållande.

Stockholm den 24 september 1909.

På landtegendomsnämndens vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Nils Carlsson.

Ich habe die Ehre Ihnen hiermit zu versichern, dass ich die
 von Ihnen angegebene Summe von 1000 Gulden in
 Anrechnung der von Ihnen geleisteten Beiträge
 zur Unterhaltung der von Ihnen angekauften
 Gebäude in Höhe von 1000 Gulden
 an dem 15ten d. M. 1871
 in Empfang genommen habe.

Ich habe die Ehre Ihnen hiermit zu versichern, dass ich die
 von Ihnen angegebene Summe von 1000 Gulden in
 Anrechnung der von Ihnen geleisteten Beiträge
 zur Unterhaltung der von Ihnen angekauften
 Gebäude in Höhe von 1000 Gulden
 an dem 15ten d. M. 1871
 in Empfang genommen habe.

Ich habe die Ehre Ihnen hiermit zu versichern, dass ich die
 von Ihnen angegebene Summe von 1000 Gulden in
 Anrechnung der von Ihnen geleisteten Beiträge
 zur Unterhaltung der von Ihnen angekauften
 Gebäude in Höhe von 1000 Gulden
 an dem 15ten d. M. 1871
 in Empfang genommen habe.



BIHANG N:r 188

till

Beredningsutskottets utlåtanden och memorial för år 1909.

Ytterligare handlingar till frågan om Brännkyrka sockens införlifning med Stockholms stad.

(Jfr bih. n:r 14 för år 1908 samt n:r 35, 36, 37, 143 och 150).

1. Stadens delegerades för inkorporeringsfrågor skrifvelse till stadsfullmäktige med redogörelse för underhandlingar, som förts mellan delegerade och utsedda ombud för de tingshusbyggnadsskyldige i Svartlösa tingslag i fråga om Brännkyrka sockens utbrytning från tingslaget, äfvensom yttrande i anledning af resultatet af underhandlingarna (sid. 1—9).
2. De vid förenämnda förhandlingar förda protokoll (sid. 10—30).
3. Protokoll, hållna vid de tingshusbyggnadsskyldiges sammanträden inför Svartlösa häradsrätt den 17 april och den 21 augusti 1909 (sid. 31—46).

1.

Till Stockholms stadsfullmäktige.

I sitt den 15 april innevarande år till stadsfullmäktige afgifna betänkande och förslag i fråga om införlifning med Stockholms stad af Brännkyrka socken (bih. n:r 35 för 1909 sid. 5 och 6) framhöllo stadens delegerade för inkorporeringsfrågor, hurusom för avvägbringande af den ifrågasatta införlifningen i judiciellt hänseende af nämnda socken med staden erfordrades upplösning af den

gemensamhet, som förefinnes mellan socknen och öfriga sex till Svartlösa tingslag hörande socknar. Delegerade lämnade tillika en redogörelse för de ekonomiska angelägenheter, som berörda gemensamhet omfattar, af hvilken redogörelse inhämtas, bland annat, att de inom tingslaget för år 1907 debiterade tingshusmedlen uppgått till 1409 kronor 80 öre, däraf belöpt å Brännkyrka socken 481 kronor 2 öre; och anförde delegerade vidare, att med hänsyn till de jämförelsevis obetydliga utgiftsbelopp, hvarom frågan i denna del rörde sig, delegerade ansett, att en ekonomisk uppgörelse mellan staden och tingslaget i anledning af nämnda sockens införlifning med staden i judiciellt hänseende borde kunna komma till stånd utan särskilda underhandlingar mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige. Enligt delegerades mening vore det nämligen tillfyllest att det bestämdes, att efter socknens införlifning med staden i judiciellt hänseende staden skulle afstå från socknens andel i tingslagets för tingshållningen afsedda tillhörigheter samt att socknen därefter skulle vara befriad från att deltaga i kostnaden för tingslokal och för tingshållningen i öfrigt inom tingslaget.

På sätt delegerade i sitt förenämnda betänkande därjämte omförmält, hade delegerade i öfverensstämmelse med sin angifna uppfattning i skrifvelse till konungens befallningshafvande i Stockholms län af den 16 december 1908 anhållit, att konungens befallningshafvande måtte föranstalta därom, att de tingshusbyggnadsskyldige blefve hörda öfver berörda förslag. Sedan konungens befallningshafvande öfverlämnat sågda skrifvelse till domhafvanden i Södertörns domsaga med anhållan att låta vid Svartlösa häradsrätt höra de tingshusbyggnadsskyldige i ärendet samt att därefter till konungens befallningshafvande inkomma med protokoll öfver ärendets handläggning vid häradsrätten jämte häradsrättens yttrande i frågan, blefvo häradets tingshusbyggnadsskyldige invånare af bemälde domhafvande kallade att sammanträda inför häradsrätten vid lagtima vintertinget den 17 april 1909 för att i ärendet höras.

Delegerade afvaktade emellertid icke delfäendet af de tingshusbyggnadsskyldiges yttrande i frågan, innan delegerade afgåfvo sitt förenämnda betänkande. Delegerade funno nämligen den omständigheten, att uppgörelse då ännu icke träffats i fråga om villkoren för Brännkyrka sockens utbrytning från Svartlösa tingslag, så mycket mindre böra föranleda vare sig uppehåll för delegerade med afgifvandet af betänkande och förslag angående socknens införlifning med staden eller hinder för stadsfullmäktige att besluta underdånig framställning i frågan, som en dylik uppgörelse icke kunde anses utgöra någon förutsättning för införlifningen.

Delegerade få därför nu, sedan af delegerade vidtagna åtgärder för träffande

af uppgörelse mellan staden och de tingshusbyggnadsskyldige i Svartlösa tingslag visat sig icke leda till gynnsamt resultat, härmed till stadsfullmäktige afgifva redogörelse för hvad i saken vidare förekommit.

Vid förenämnda sammanträde inför häradsrätten tillstädeskommo, jämte två enskilda tingshusbyggnadsskyldige, ombud för Brännkyrka, Nacka, Botkyrka, Salöms och Östertälje socknar. Dessa ombud och enskilda tingshusbyggnadsskyldige förklarade därvid sammanstämmande, att det af delegerade uppgjorda förslag till uppgörelse icke i oförändradt skick kunde af dem godkännas, hvarjämte de ansågo, att ärendet erfordrade närmare utredning, innan de däri afgäfve slutligt yttrande. Till denna uppfattning anslöt sig äfven i meddeladt utlåtande häradsrätten, som vidare yttrade: Vid bedömande af frågan, huruvida den föreslagna inkorporeringen medförde fördelar eller nackdelar, vore att skilja mellan de socknar som blefve och de som icke blefve föremål för inkorporering. För de förstnämnda, Brännkyrka och Nacka socknar, komme inkorporeringen i judiciellt afseende att medföra synnerligen stora fördelar. Mål och ärenden, som på grund af sin samhörighet med nämnda socknar tillhört Svartlösa häradsrätts behandling, komme att efter inkorporeringen tillhöra Stockholms rådstufvurätt. I och med denna förändring blefve de föremål för tätare handläggning med ty åtföljande snabbare afgörande än hvad som kunde vara fallet vid en häradsrätt. Jämväl i fråga om vårdnaden af förmynderskap, i hvad densamma vore beroende af underdomstolen, komme en afgjord fördel att inträda för de inkorporerade socknarna. — Hvad åter beträffade de delar af tingslaget, som icke blefve inkorporerade, komme desamma i hufvudsak genom åtgärden i en sämre ställning än förut. Den egentliga fördelen för dem komme att bestå däruti att, då domsagan och tingslaget blefve mindre och de på domhafvandens och häradsrättens afgörande beroende målen och ärendena till antalet färre, desamma komme i åtnjutande af en något snabbare behandling. De nackdelar, som träffade ifrågavarande kommuner, vore ökade utgifter för tingshus-hållningen och därmed sammanhängande frågor. Dittills hade Brännkyrka och Nacka socknar till mer än fem sjundedelar burit sagda utgifter. Visserligen skulle i händelse af inkorporering en del utgiftsposter, som fölle på de tingshusbyggnadsskyldige, i någon mån minskas, såsom utgifterna för tingsrummens uppeldning och arkivaliers inbindning, men denna minskning vore nog betydligt mindre än den ökning, som inom några få år inträffade i fråga om andra utgifter. Bland utgifter, som vore att förutse inom den närmaste framtiden, vore kostnaden för uppörandet af ett tingshus. Äfven om, mot förmodan, ett sådant icke skulle inom några år komma till stånd, vore en väsentlig ökning af den nu synnerligen billiga

hyran för tingslokalen att förvänta. Åter en annan utgift, som komme att falla på de i tingslaget kvarvarande kommunerna, vore pension åt den nuvarande häradstjänaren. Dessutom vore att påpeka, att de icke inkorporerade socknarna komme att få utse större antal nämndemän än hvad förut varit fallet. Då numera i ett flertal socknar de till nämndemän utsedda af kommunerna finge uppbära ersättning för det med befattningen förenade arbetet, om hvars skälighet intet vore att anmärka, då befattningen medförde ganska mycken tidspillan och ofta direkta utgifter, så vore tydligt, att inkorporeringen komme att äfven på denna grund göra sig skönjbar på debetsedlarna i de i tingslaget kvarvarande kommunerna. — Med anledning af hvad sålunda anförts ville häradsrätten hafva anfördt, att den ifrågasatta inkorporeringen vore synnerligen önskvärd, dock med det villkor att de tingshusbyggnadsskyldige i de icke inkorporerade socknarna af Stockholms stad tillerkändes en skälig ersättning för den ökning i utgifterna, som uppenbarligen komme att träffa dem, en ersättning, som måste betydligt öfverstiga de inkorporerade socknarnas andel i tingslagets för tingshallningen afsedda tillhörigheter. Häradsrätten uttalade slutligen den mening, att underhandlingar mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige erfordrades för ernående af en ekonomisk uppgörelse i anledning af Brännkyrka och Nacka socknars samt Saltsjöbadens köpings ifrågasatta utbrytning från tingslaget och införlifning med Stockholm.

Med anledning af hvad sålunda förekommit vid ärendets behandling inför häradsrätten funno sig delegerade böra söka avägabringa underhandlingar i ämnet och inbjödo fördenskull i skrifvelse till bemälda domhafvande af den 9 juni 1909 de tingshusbyggnadsskyldige att genom utsedda ombud förhandla i frågan med delegerade, hvarjämte delegerade tillika hos domhafvanden anhöllo om utsättande af sammanträde inför häradsrätten med de tingshusbyggnadsskyldige för behandling af delegerades sålunda gjorda inbjudning.

Å sammanträde, som med anledning däraf hållits inför häradsrätten den 21 augusti 1909, beslöto de tingshusbyggnadsskyldige antaga berörda inbjudning, hvarjämte de till ombud vid förhandlingarna med delegerade utsågo en representant för en hvar af tingslagets kommuner. De utsedda ombuden voro: för Brännkyrka socken ingenjören Axel G. Carlson, för Nacka socken revisionssekreteraren Th. Borell, för Saltsjöbadens köping trafikchefen Carl Larson, för Huddinge socken kantorn Johan Malmén, för Botkyrka socken kronolänsmannen Knut Lundström, för Salems socken godsägaren V. Vidlund, för Grödinge socken nämndemannen J. P. Larsson och för Östertälje socken nämndemannen K. R. Lindström.

Förhandlingarna mellan delegerade och ombuden togo sin början den 6 oktober 1909 och bestämdes därvid till en början, att desamma tills vidare allenast skulle hafva till syfte att i anledning af Brännkyrka sockens afsedda införlifning i judiciellt afseende med Stockholms stad åstadkomma en uppgörelse mellan tingslaget och staden. Till ledning vid förhandlingarna meddelades i fråga om tingslagets angelägenheter följande upplysningar.

Svartlösa tingslag, som saknar eget tingshus, förhyr vid Fittja dels lokal att begagnas såväl vid tingen som vid andra allmänna förrättningar dels ock rum under tingen för domare med biträden, kronofogde, länsmän och nämndemän, allt emot en årlig hyra af 400 kronor, i hvilket belopp emellertid jämväl ingå såväl ersättning för lokalernas städning och för nödig uppässning som ock hyra för bostadslägenhet åt häradstjänare och för två arrestrum. Hyreskontraktet gäller för närvarande ett år i sänder med sex månaders uppsägningstid. Tingslagets rannsaktionsfångar förvaras å länsfängelset i Stockholm, vid hvilket förhållande tingslaget icke åsamkas någon kostnad för dessa fångars förvaring. De tingshusbyggnadsskyldige, för hvilka särskild tingshusstyrelse icke finnes, häfta icke i skuld för något lån. Den lön, som uppburits af tingslagets nyligen afidne häradstjänare C. A. Gyllenpalm, har för tiden närmast före hans död utgått med 500 kronor för år, hvarjämte Gyllenpalm åtnjutit fri bostad, vedbrand och lyse, hvilka förmåner af ombuden uppskattats till värde af 200 kronor. Åt änkan efter bemålde Gyllenpalm har tingslaget beviljat en årlig pension af 300 kronor. Tingslagets för tingshållningen afsedda tillhörigheter äro i brandförsäkringsafseende upptagna till ett värde af 1,800 kronor. De inom tingslaget under nedannämnda fem år debiterade tingshusmedlen hafva uppgått till följande belopp, nämligen: år 1905 742 kronor, år 1906 1,180 kronor 78 öre, år 1907 1,409 kronor 80 öre, år 1908 1,578 kronor 34 öre och år 1909 2,597 kronor, däraf belöpt å Brännkyrka socken resp. 245 kronor 86 öre, 396 kronor 26 öre, 481 kronor 2 öre, 655 kronor 17 öre och 880 kronor 36 öre. Medeltalet af de för nämnda fem år debiterade tingshusmedlen har således utgjort för tingslaget i dess helhet 1,501 kronor 59 öre och för Brännkyrka socken 531 kronor 72 öre, hvadan alltså socknen burit något öfver en tredjedel af tingslagets utgifter.

Under förhandlingarna gjorde pluraliteten af ombuden den uppfattning gällande, att man vid afgörande af frågan, huruvida och med hvilket belopp staden skulle gälda ersättning till tingslaget i anledning af Brännkyrka sockens utbrytning därifrån, borde taga hänsyn icke blott till nu angifna förhållanden utan

äfvén därtill, att efter afskiljandet från tingslaget af nämnda socken tingslagets utgifter för tingshållningen icke komme att blifva mindre än förut utan tvärtom betydligt större i följd däraf, att tingslaget inom den närmaste framtiden vore nödsakadt att uppföra tingshus jämte arkivbyggnad. Då de utgifter, som häraf komme att föranledas, skulle blifva synnerligen betungande för tingslagets efter skilsmässan återstående socknar, ansågo dessa ombud, att staden hade laglig skyldighet att lämna tingslaget vederlag för den minskning i antalet tingshusbyggnadsfyrkar, som för tingslaget uppkomme genom socknens inkorporering med staden.

Å stadens delegerades sida framhölls häremot, att en förändring i rikets administrativa indelning icke kunde utgöra giltig grund för rättsligt anspråk på ersättning för den minskning i beskattningsföremål, som genom förändringen uppkomme. Allenast af billighetsskäl hade i vissa fall ersättning blifvit bestämd att utgå till kommun eller menighet, som af sådan förändring tillskyndats minskning i inkomst. Då frågor om införlifning af kommun eller del däraf med annan kommun förelegat till afgörande hos kungl. maj:t, hade det sålunda understundom inträffat, att kungl. maj:t såsom villkor för införlifningen föreskrifvit, att den kommun, hvars område genom inkorporeringsåtgärden skulle vinna tillökning, skulle under viss tid efter inkorporeringen bidraga till gäldandet af sådana utgifter, som på grund af före inkorporeringen åtagna förbindelser påhvilat den införlifvade delen. De anspråk, som i förevarande fall gjordes gällande af pluraliteten af ombuden, vore betydligt mera vidtgående, i det att de afsågo kostnader, som först i en framtid möjligen skulle uppstå. Giltigheten af dessa anspråk kunde därför af stadens delegerade så mycket mindre erkännas, som det vore att antaga, att en utbrytning från tingslaget af Brännkyrka socken skulle kraftigt påskynda lösningen af frågan om sammanslagning af Svartlösa tingslag med annat tingslag och att af sådan anledning något tingshus icke komme att uppföras ensamt för Svartlösa tingslag. Skulle emellertid en sammanslagning icke komma till stånd, blefve behovet af tingshus för Svartlösa tingslag efter den skedda utbrytningen icke så trängande. Och blefve åter ett tingshus uppfördt allenast för tingslaget, kunde ju detta i följd af tingslagets minskning byggas mindre än som eljest varit erforderligt. Stadens delegerade kunde därför icke medgifva, att staden i följd af Brännkyrka sockens inkorporering med staden och utbrytning från tingslaget hade någon som helst skyldighet att till detsamma gälta mera än viss del af den änkan efter bemälda Gyllenpalm tilldelade pension. Berörda bidrag borde

bestämmas efter förhållandet vid tiden för inkorporeringen mellan fyrktalet i Brännkyrka socken och i hela det återstående tingslaget.

Ombudet för nämnda socken anslöt sig till den uppfattning, som af stadens delegerade uttalats.

I afseende å villkoren för den ifrågasatta utbrytningen förenade sig öfriga ombud om den mening, som innefattas i följande af dem framlagda promemoria:

»Med åberopande af de grunder, som vid föregående behandling inför häradsrätten af frågan om Brännkyrka och Nacka socknars afskiljande från Svartlösa härad i judiciellt afseende blifvit anförda i den af kronolänsman K. Lundström ingifna skriften, och under anförande att fråga ånyo blifvit, med anledning af de otidsenliga, tränga och eldfarliga lokaler, häradet nu begagnar till tingslokal, samt osäkerheten i brukningsrätten däraf, väckt om anskaffandet af nytt tingshus för häradet och med erinran därom att vid föregående tillfällen, då frågan om nytt tingshus varit före, nuvarande lokalers olämplighet varit ostridig, men afgörandet uppskjutits af olika anledningar, senast år 1905 med anledning af väntad inkorporering af vissa socknar med Stockholms stad, få undertecknade som villkor för nu ifrågasatt afskiljande af Brännkyrka och Nacka socknar från öfrig del af Svartlösa härad i judiciellt afseende uppställa, att dem det vederbör håller den kvarvarande delen af häradet skadeslös för den förlust, som för den kvarvarande delen uppstår genom fränskiljandet, och hafva vi funnit att följande poster därvid böra ifrågakomma:

Ett tingshus efter lag beräknas kosta 60,000 kr. (exempel Daga härads tingshus)	
årliga räntan efter 5 %	kr. 3,000: —
Tomt, areal c:a 50 ar efter ett pris af 2: 20 kr. per kv.-meter,	
kapital 11,000 kr. årliga räntan efter 5 %	» 550: —
Tomtens planering, inhägnad, kapital 1,000 kr. årliga räntan	
efter 5 %	» 50: —
Årliga underhållskostnaden af hus och jord	» 500: —
Brandförsäkring årligen efter 2 kr. pr mille	» 120: —
Lyse, värme, städning årligen	» 650: —
Aföning till häradstjänare årligen, förslagsvis	» 800: —
Telefon	» 120: —
Arkivets skötsel	» 100: —
	<hr/>
	Summa årlig utgift kr. 5,890: —
Efter beräknade räntefoten 5 % utgör motsvarande kapital	kr. 117,800: —

I dessa kostnader deltaga hela häradet.
Brännkyrka och Nacka med Saltsjöbaden har deltagit i häradets utgifter med cirka $\frac{5}{7}$, och bör följaktligen bidraga med $\frac{5}{7}$ af beräknade kapitalbeloppet eller 84,140 kronor.

För den händelse Brännkyrka ensamt skulle afskiljas, meddelas att Brännkyrka hittills deltagit i underhållet med cirka $\frac{1}{3}$ af hela kostnaden och skulle således bidraga med $\frac{1}{3}$ af beräknade kapitalbeloppet eller 39,266: 66 kronor.

Till pension åt afidne häradstjänaren C. A. Gyllenpalms änka bör för den del, som afskiljes af häradet, lämnas bidrag efter samma grunder, som ofvan är angifvet.

Pension utgår med 300 kr. om året och blifver beloppet på Brännkyrka alltså 100 kronor om året, så länge pensionen utgår.

Kostnader, som i öfrigt kan uppstå genom fränskiljandet, bör den fränskiljda delen ensamt ansvara för.»

På förut angifna skäl funno sig stadens delegerade icke kunna godkänna de sålunda uppställda villkoren för ernående af öfverenskommelse rörande Brännkyrka sockens utbrytning från tingslaget.

I anseende till den väsentliga skiljaktighet mellan de meningar, som förhandlingsdelegerade å ömse sidor sålunda visat sig omfatta i föreliggande fråga, kunde någon sammanjämkning icke åstadkommas, i följd hvaraf vidare förhandlingar i ämnet afbrötos vid sammanträde den 23 nästlidne november.

Med anmälan härom och under hänvisning i öfrigt till de vid berörda förhandlingar förda protokoll, hvilka likasom protokollen vid de tingshusbyggnadsskyldiges förenämnda inför häradsrätten hållna sammanträden finnas här efteråt intagna, få delegerade såsom sin bestämde mening uttala, att, såvidt delegerade kunnat finna, någon anledning för stadsfullmäktige icke förekommer att till ernående af de tingshusbyggnadsskyldiges inom Svartlösa tingslag bifall till en utbrytning af Brännkyrka socken från tingslaget göra dem i fråga om de villkor, hvarunder en utbrytning skulle äga rum, vidsträcktare erbjudanden än delegerade vid sagda förhandlingar redan framställt till deras ombud. På sätt delegerade förut framhållit, utgör enligt delegerades uppfattning den omständigheten,

att någon uppgörelse mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige icke kunnat träffas, icke hinder för socknens införlifning med staden. Man torde nämligen kunna antaga för visst, att, därest efter af stadsfullmäktige gjord underdånig framställning om en dylik införlifning kungl. maj:t finner de därvid anförda skälen för införlifningen vara ur det allmännas synpunkt tillräckligt vägande och således pröfvar skäligt bifalla framställningen, kungl. maj:t kommer att oafsedt saknaden af öfverenskommelse mellan staden och tingslaget meddela föreskrift om villkoren för socknens utbrytning från tingslaget. Att kungl. maj:t vid bestämmandet af dessa villkor kommer att taga hänsyn allenast till de vid tidpunkten för införlifningen bestående förhållandena i afseende å tingslagets angelägenheter, lär man med ledning af precedensfall i likartade frågor kunna förvänta.

Delegerade få fördenskull hemställa, att stadsfullmäktige måtte i sammanhang med afåtande till kungl. maj:t af underdånig framställning om Brännkyrka sockens införlifning med Stockholms stad i kommunalt, administrativt och judiciellt hänseende, tillika anhålla, det kungl. maj:t täcktes bestämma de villkor, hvarunder införlifningen i judiciellt hänseende må äga rum, och därvid föreskrifva allenast, att staden skall dels utan ersättning till Svartlösa tingslag afstå den på Brännkyrka socken belöpande andel af tingslagets för tingshållningen afsedda tillhörigheter dels ock, så länge änkan efter afidne häradstjänaren C. A. Gyllenpalm lefver och uppbär pension af tingslaget, såsom bidrag till nämnda pension till tingslaget erlagga den del af pensionsbeloppet, som belöper å sagda socken efter förhållandet vid tiden för införlifningen mellan fyrktalet i socknen och i hela återstående tingslaget.

Stockholm den 15 december 1909.

ERIK MARTIN.

CASTEN VON OTTER.

C. RAMSTRÖM.

Axel Körner.

2.

Protokoll, hållna hos Stockholms stads delegerade för inkorporeringsfrågor och utsedda ombud för de tingshusbyggnadsskyldige i Svartlösa tingslag vid gemensamma sammanträden i Stockholm nedannämnda dagar.

Den 6 oktober 1909.

1909 d. 2 nov. just.

Casten von Otter.

Närvarande:

af stadens delegerade:

herrar ordföranden, auditören *Erik Martin*,
kammarrådet, friherre *Casten von Otter*;

af de tingshusbyggnadsskyldiges ombud:

herrar ingenjören *Axel G. Carlson*,
trafikchefen *Carl Larson*,
kantorn *Johan Malmén*,
kronolänsmannen *Knut Lundström*,
godsägaren *V. Vidlund*.

§ 1.

I skrifvelse till konungens befallningshafvande i Stockholms län af den 16 december 1908 hade stadens delegerade anhållit, att konungens befallningshafvande måtte föranstalta om att de tingshusbyggnadsskyldige i Svartlösa tingslag blefve hörda öfver ett af stadens delegerade i berörda skrifvelse framställt förslag till ekonomisk uppgörelse mellan staden och tingslaget i anledning af Bränn-

kyrka och Nacka socknars samt Saltsjöbadens köpings ifrågasatta utbrytning från tingslaget och införlifning i judiciellt hänseende med hufvudstaden, enligt hvilket förslag staden efter införlifningen skulle afstå från de införlifvade kommunernas andel i tingslagets för tingshållningen afsedda tillhörigheter, mot det att dessa kommuner därefter skulle vara befriade från att vidare deltaga i kostnaden för tingslokal och för tingshållningen i öfrigt inom tingslaget. I enlighet med nämnda framställning blefvo de tingshusbyggnadsskyldige genom socknevis utsedda ombud hörda öfver berörda förslag inför Svartlösa häradsrätt vid sammanträde den 17 sistlidne april, därvid ombuden funno samma förslag icke kunna af dem godtagas och tillika förklarade, att ärendet erfordrade närmare utredning, innan de däri kunde afgifva slutligt yttrande. Till denna uppfattning anslöt sig häradsrätten i meddeladt utlåtande, hvarjämte häradsrätten uttalade den mening, att underhandlingar mellan stadens delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige erfordrades för ernående af en ekonomisk uppgörelse i inkorporeringsfrågan.

Sedan med anledning af hvad sålunda förekommit stadens delegerade funnit sig böra söka åvägabringa underhandlingar mellan delegerade och de tingshusbyggnadsskyldige för träffande af uppgörelse rörande villkoren för förenämnda tre kommuners skilsmässa från Svartlösa härad och tingslag och fördenskull i skrifvelse till domhafvanden i Södertörns domsaga af den 9 sistlidne juni dels inbjudit de tingshusbyggnadsskyldige att genom utsedda ombud förhandla i frågan med delegerade dels ock anhållit om utlysande af sammanträde inför häradsrätten med de tingshusbyggnadsskyldige för behandling af den utaf delegerade sålunda väckta frågan, hade, enligt hit inkommet utdrag af häradsrättens dombok för den 21 sistlidne augusti, de tingshusbyggnadsskyldige, hvilka i anledning af sistberörda skrifvelse blifvit kallade att genom socknevis utsedda ombud sagda dag inställa sig inför häradsrätten, då beslutit utse ett ombud för hvarje socken inom tingslaget att deltaga i de ifrågasatta förhandlingarna med delegerade äfvensom till ombud valt, för Brännkyrka socken herr Axel G. Carlson, för Nacka socken revisionssekreteraren Th. Borell, för Saltsjöbadens köping herr Carl Larson, för Huddinge socken herr Malmén, för Botkyrka socken herr Lundström, för Salems socken herr Vidlund, för Grödinge socken nämndemannen J. P. Larsson och för Östertälje socken nämndemannen K. R. Lindström.

Härefter hade sammanträde utsatts att denna dag äga rum mellan stadens delegerade och de sålunda utsedda ombud för de tingshusbyggnadsskyldige, hvarom ombuden genom särskilda den 30 nästlidne september afåtna kallelsebref meddelats underrättelse.

§ 2.

Förhandlingarna öppnades af stadens delegerades ordförande, herr *Martin*, som därvid närmare redogjorde för innehållet af häradsrättens vid de tingshusbyggnadsskyldiges förenämnda sammnträden den 17 april och den 21 augusti innevarande år förda protokoll.

Ur förstberörda protokoll skulle här antecknas:

att enligt företedt, af vederbörande häradsskrifvare den 12 oktober 1908 utfärdadt intyg, tingshusmedel blifvit för år 1907 i tingslagets socknar utdebiterade till följande belopp, nämligen:

i Grödinge socken	36 kronor 47 öre
» Botkyrka socken	138 » 38 »
» Salems socken	61 » 82 »
» Huddinge socken	82 » 9 »
» Brännkyrka socken	481 » 2 »
» Nacka socken	585 » 37 »
» Östertälje socken	24 » 65 »

eller tillhopa 1,409 kronor 80 öre,

däraf 1,330 kronor utgjorde tingshusafgift och 79 kronor 80 öre uppboråsprovision;

att, på sätt en af kronolänsmannen K. Lundström vid förstnämnda sammanträde ingifven promemoria innehölle, hyran för tingslagets tingshuslokal utgjorde 400 kronor enligt kontrakt med ryttmästaren Hj. Carlsson af den 31 oktober 1899, hvilket kontrakt för närvarande gällde ett år i sänder;

att enligt samma promemoria häradstjänarens aflöning utgjorde kontant 200 kronor jämte fri bostad, bestående af ett rum med kök, äfvensom vedbrand och lyse, af hvilka förmåner bostaden kunde skattas till 100 kronor samt vedbranden och lyset till 100 kronor;

samt att i promemorian, i hvilken intagits en specifik förteckning å tingslagets tillhörigheter inom tingslokalen, tillika anförts, bland annat, att befattningen såsom häradstjänare alltsedan den 16 oktober 1882 innehafts af en person vid namn Gyllenpalm, hvilken år 1910 inginge i sitt 74 år och på grund af sin höga ålder och däraf följande skröplighet snart nog kunde nödgas afgå, då pension uppenbarligen måste tilldelas honom till belopp minst lika stort som den kontanta

lönen, äfvensom att vid Gyllenpalms afgång ny häradstjänare måste anställas, för hvilken ersättning icke kunde beräknas under 500 kronor om året.

Efter antecknandet häraf och sedan stadens delegerade och de tingshusbyggnadsskyldiges ombud enats om att förhandlingarna för närvarande allenast skulle hafva till syfte att i anledning af Brännkyrka sockens afsedda införlifning med Stockholms stad i judiciellt hänseende söka åstadkomma en uppgörelse mellan staden och tingslaget, förklarade på därom framställd förfrågan herr *ordföranden*, att stadens delegerade icke uppgjort något annat förslag till sådan uppgörelse än det, som förut delgifvits de tingshusbyggnadsskyldige vid deras den 17 april innevarande år inför häradsrätten hållna sammanträde. Då det åläge en stadskommun att helt och hållet bestrida kostnaderna för upprätthållandet af rättskipningen därstädes, medan däremot hvad landskommunerna anginge förpliktelsen i sådant afseende nästan uteslutande påhvilade staten, samt Stockholms stad i följd af Brännkyrka sockens inkorporering med staden komme att få vidkännas kostnaderna för rättsväsendet därstädes utan någon motsvarande ersättning från Svartlösa tingslag, ansåge nämligen delegerade, att staden i anledning af socknens införlifning med densamma icke hade någon skyldighet att till Svartlösa tingslag gälda annat än socknens andel i de skulder, tingslaget till äfventyrs kunde hafva upptagit, äfvensom bidrag till pension åt änkan efter förenämnde Gyllenpalm.

Herr *Malmén* framhöll, att efter afskiljandet från tingslaget af Brännkyrka och Naeka socknar samt Saltsjöbadens köping tingslagets utgifter för tingshållningen icke komme att blifva mindre än förut. Tingslaget vore dessutom inom den närmaste framtiden nödsakadt att skrida till lösningen af frågan om uppförande af tingshus och arkivbyggnad. Häraf skulle föranledas betydande utgifter, hvilka komme att blifva särdeles betungande för de efter skilsmässan återstående socknarna inom tingslaget. Det vore därför enligt herr Malméns åsikt rättvist, att vederlag lämnades tingslaget för de tingshusbyggnadsfyrkar, som komme att frångå tingslaget till en början genom Brännkyrka sockens ifrågasatta inkorporering med Stockholms stad. Herr Malmén vore emellertid icke nu beredd att angifva storleken af detta vederlag utan ville för sin del föreslå, att tingslagets ombud skulle inom sig utse ett af tre personer bestående utskott, hvilket skulle hafva att vid nästa gemensamma sammanträde framlägga förslag rörande beloppet af vederlaget äfvensom erforderlig utredning i ämnet.

Herr *Carlson* upplyste, att de tingshusbyggnadsskyldige beviljat änkan efter häradstjänaren Gyllenpalm en årlig pension af 300 kronor, och anförde vidare, att i öfverensstämmelse med den mening, han uttalat då frågan om berörda pension

var före hos de tingshusbyggnadsskyldige, han ansåge att vid Brännkyrka sockens skiljande från tingslaget socknen borde bidraga till nämnda pension. Något vederlag i öfrigt åt tingslaget i följd af nämnda sockens utbrytning därifrån borde icke ifrågakomma. Genom berörda utbrytning och i följd jämväl af Nacka sockens ifrågasatta skiljande från tingslaget skulle nämligen detsamma komma att beredas fördelar, som öfvervägde olägenheterna af tingslagets minskning. Tingen komme helt visst då att blifva betydligt kortare än nu och torde ej behöfva omfatta mer än en tingsdag. Detta skulle gifvetvis föranleda en minskning i vissa afseenden af tingslagets utgifter för tingshållningen. Efter skilsmässan komme sannolikt tingslagets återstående socknar att sammanslås med Sotholms härad till ett tingslag, för hvilket då nytt tingshus säkerligen blefve uppfördt i Västerhaninge.

Herr *Malmén* genmälte, att fråga om sammanslagning af Svartlösa och Sotholms härad till ett tingslag förut varit uppe, men att Västerhaninge socken därvid motsatt sig förslaget.

Herr *ordföranden* anförde, att Brännkyrka och Nacka socknars utbrytning från Svartlösa tingslag helt visst komme att kraftigt främja lösningen af frågan om sammanslagning af ej mindre Svartlösa och Sotholms härad än äfven Öknebo härad till ett tingslag med tingstad i Stockholm, en anordning, som helt naturligt skulle blifva till stor fördel. Om så komme att ske, skulle de södra socknarna i Svartlösa tingslag icke röna någon olägenhet däraf, att Brännkyrka och Nacka socknar utbrötes från tingslaget. Hade åter fråga om sagda socknars skiljande från tingslaget icke uppkommit, torde det hafva blifvit nödvändigt att dela Södertörns domsaga, i hvilket fall två nya tingshus skulle behöfvas. Hvad beträffade herr *Malméns* yrkande, att ombuden för de tingshusbyggnadsskyldige skulle utse ett särskildt utskott för framläggande af utredning rörande det vederlag, som enligt herr *Malméns* åsikt borde vid skilsmässan erläggas af staden, hade herr *ordföranden* icke något att erinra emot sagda yrkande.

Herr *Carl Larson* yttrade, att efter skiljande från tingslaget af Brännkyrka och Nacka socknar de återstående socknarna inom tingslaget helt visst komme att få vidkännas ökade utgifter för tingshållningen. Med hänsyn därtill förefölle det honom, som om krafvet på vederlag åt tingslaget vore rättmätigt.

Herr *Lundström* anslöt sig till herr *Malméns* förenämnda yrkande och anförde vidare, att landskommuner visserligen icke vore skyldiga att bestrida aflöning åt domare men däremot hade att bekosta lokal med mera för rättsskipningen. Utgifterna i berörda afseende hade under de senare åren ökat för Svartlösa tingslag. Då det gällde att bestämma storleken af vederlaget åt tingslaget vore

432

därför nödigt att utgå från medeltalet af tingslagets utgifter under en tidsrymd af flera år. Frågan om uppförande af tingshus för tingslaget hade väckts redan på 1880-talet. Senast 5 år tillbaka var frågan åter uppe till behandling af de tingshusbyggnadsskyldige, hvilka då å för sådant ändamål hållet sammantråde inför häradsrätten enhälligt uttalade sig för uppförande af en tingshusbyggnad. Emellertid föll förslaget på grund däraf att man ville först afvakta lösningen af den samtidigt väckta frågan om inkorporering med staden af Brännkyrka och Nacka socknar. Med hänsyn härtill vore det riktigt, att staden lämnade tingslaget vederlag i följd af nämnda socknars utbrytning därifrån. Hvad ombudet för Brännkyrka socken yttrat i fråga om berörda vederlag förtjänade icke afseende, vid det förhållande att nämnda socken möjligen komme att själf få gälda vederlaget. Det vore emellertid nu nödigt att ombuden lämnades tid att närmare fixera beloppet af vederlaget. Herr Lundström ville slutligen till stadens delegerade hemställa, att de måtte till ledning för ombuden angifva de synpunkter utöfver de af herr Lundström redan berörda, som möjligen kunde anses böra tagas i betraktande vid behandlingen af frågan om vederlagets storlek och sättet för detsammans utgående.

Herr *Carlson* ville på det kraftigaste protestera mot påståendet, att han såsom ombud för Brännkyrka socken skulle tala i egen sak. Herr Lundström kunde väl icke annat än medgifva, att anledningen till att utgifterna för tingslaget under de senaste åren ökats vore att söka i den stadigvarande ökningen af folkmängden inom nämnda socken, samt att flertalet af de vid häradsrätten behandlade målen härrörde just från denna socken.

Herr *ordföranden* yttrade, att tanken på inkorporering med Stockholms stad af Brännkyrka och Nacka socknar ej uppkommit af något begär hos staden att utvidga sitt område utan att det varit kungl. maj:t, som tagit initiativ i saken. Herr ordföranden ville visserligen icke föregripa de uttalanden, stadens öfrige delegerade kunde komma att göra i saken, men herr ordföranden trodde icke att stadens delegerade skulle kunna ingå på något medgifvande, att staden i följd af nämnda inkorporering skulle hafva skyldighet att till tingslaget gälda annat än hvad herr ordföranden redan förut angifvit. Gent emot det af herr Lundström fällda yttrandet, att ombudet för Brännkyrka socken skulle tala i egen sak, ville herr ordföranden erinra, att därest något sådant vederlag, som af herr Malmén med flere påyrkats, skulle komma att gäldas, det icke vore Brännkyrka socken utan Stockholms stad, som komme att erlägga vederlaget. Blefve staden och de tingshusbyggnadsskyldige ej ense i fråga om vederlaget, vore det kungl. maj:t,

som bestämde hvad staden efter Brännkyrka sockens skiljande från tingslaget skulle hafva att till detsamma erlægga; och med hänsyn därtill vore det lämpligt att de tingshusbyggnadsskyldiges ombud framlade ett motiveradt förslag i afseende å vederlaget. Herr ordföranden hade därför nu icke något att invända mot att ombuden lämnades tid för uppgörande af ett sådant förslag.

Herr friherre von Otter anförde, att han anslöte sig till den af herr ordföranden uttalade uppfattning. Då på andra orter inkorporering med en stad af densamma angränsande landskommun ägt rum, hade något vederlag ej blifvit bestämdt att utgöras af staden till de tingshusbyggnadsskyldige i det härad, hvartill landskommunen förut hört. Herr friherre von Otter kunde därför icke lämna herr Lundström anvisning på några särskilda synpunkter, som ombuden kunde lägga till grund för beräkningen af det å deras sida ifrågasatta vederlaget. Emellertid ville herr friherre von Otter nämna — dock icke för att i detta fall tjäna till efterföljd — att vid inkorporering af en del af en socken med annan socken praxis vore, att den årliga förlust, som den förstnämnda socknen genom inkorporeringsåtgärden förorsakades, beräknades efter medeltalet af den inkomst, som under vissa år närmast före inkorporeringen influtit från den ifrågavarande sockendelen, och att sistnämnda socken förklarades skyldig att årligen under 5, 10 eller till och med 20 år såsom vederlag till andra socknen erlægga det sålunda beräknade beloppet. I nu förevarande fall komme tingslaget helt visst icke, såsom åtskilliga af ombuden förmenat, lida någon egentlig förlust genom inkorporeringen. När frågan om inkorporeringen förekom hos regeringen, ansågs en delning af Södertörns domsaga böra ske, om inkorporeringen icke komme till stånd. Nu anförda omständigheter borde enligt herr friherre von Otters mening förminska giltigheten af anspråket på vederlag.

Efter vidare öfverläggning i ämnet beslöts att för beredande af tillfälle för de tingshusbyggnadsskyldiges ombud att framlägga det förslag till uppgörelse, som de kunde finna önskligt, uppskjuta förhandlingarna till tisdagen den 26 oktober klockan 7 e. m.

Härefter upplöstes dagens sammanträde.

Som ofvan.

In fidem:

Axel Körner.

Den 2 november 1909.

Justeradt den 23 nov. 1909.

Casten von Otter.

Närvarande:

af stadens delegerade:

herrar kammarrådet, friherre *Casten von Otter*,
civilingenjören *C. Ramström*;

af de tingshusbyggnadsskyldiges ombud:

herrar ingenjören *Axel G. Carlson*,
revisionssekreteraren *Th. Borell*,
trafikchefen *Carl Larson*,
kantorn *Johan Malmén*,
kronolänsmannen *Knut Lundström*,
godsägaren *V. Vidlund*,
nämndemannen *K. R. Lindström*.

Stadens delegerades ordförande, herr *Martin*, hade anmält sig vara förhindrad att öfvervara dagens sammanträde, i anledning hvaraf förhandlingarna leddes af delegerades vice ordförande, herr friherre von Otter.

§ 1.

Justerades det vid stadens delegerades och ombudens för de tingshusbyggnadsskyldige sammanträde den 6 nästlidne oktober förda protokoll.

Till dagens protokoll skulle antecknas att, emot hvad vid sagda sammanträde blifvit bestämdt, nytt sammanträde icke på grund af hinder, som uppstått för stadens delegerade, kunnat äga rum den 26 nästlidne oktober utan uppskjutits till denna dag, hvarom ombuden för de tingshusbyggnadsskyldige skriftligen under rättats.

§ 2.

Herr *Lundström* meddelade, att i enlighet med uppdrag, som ombuden för de tingshusbyggnadsskyldige lämnat honom samt herrar Carl Larson och Malmén, nämnda tre personer upprättat förslag till uppgörelse mellan staden och de tingshusbyggnadsskyldige i anledning af Brännkyrka och Nacka socknars samt Saltjöbadens köpings ifrågasatta utbrytning från Svartlösa tingslag och att detta förslag blifvit godkänt af samtliga nu tillstädeskomna ombud med undantag af herr Carlsson.

Herr *Lundström* framlade nu berörda förslag, som var af följande lydelse:

»P. M.

Med återopande af de grunder, som vid föregående behandling inför häradsrätten af frågan om Brännkyrka och Nacka socknars afskiljande från Svartlösa härad i judiciellt afseende blifvit anförda i den af kronolänsman K. Lundström ingifna skriften och under anförande att fråga ånyo blifvit, med anledning af de otidsenliga, trånga och eldfarliga lokaler häradet nu begagnar till tingslokal samt osäkerheten i bruksrätten däraf, väckt om anskaffandet af nytt tingshus för häradet och med erinran därom att vid föregående tillfällen, då frågan om nytt tingshus varit före, nuvarande lokalers olämplighet varit ostridig, men afgörandet uppskjutits af olika anledningar, senast år 1905 med anledning af väntad inkorporering af vissa socknar med Stockholms stad, få undertecknade som villkor för nu ifrågasatt afskiljande af Brännkyrka och Nacka socknar från öfrig del af Svartlösa härad i judiciellt afseende uppställa att dem det vederbör håller den kvarvarande delen af häradet skadelös för den förlust, som för den kvarvarande delen uppstår genom fränskiljandet; och hafva vi funnit att följande poster därvid böra ifrågakomma:

Ett tingshus efter lag beräknas kosta 60,000 kronor, (exempel Daga härads tingshus) årliga räntan efter 5 %	kronor 3,000: —
Tomt, areal c:a 50 ar efter ett pris af 2: 20 kr. per kv.-meter, kapital 11,000 kr., årliga räntan efter 5 %	> 550: —
Tomtens planering, inhägnad, kapital 1,000 kr., årliga räntan efter 5 %	> 50: —
	Transport kronor 3,600: —

	Transport kronor	3,600: —
Årliga underhållskostnaden af hus och jord	»	500: —
Brandförsäkring årligen efter 2 kr. pr mille	»	120: —
Lyse, värme, städning årligen	»	650: —
Aföning till häradstjänare årligen, förslagsvis	»	800: —
Telefon	»	120: —
Arkivets skötsel	»	100: —

Summa årlig utgift kronor 5,890: —

efter beräknade räntefoten 5 % utgör motsvarande kapital .. kronor 117,800: —

I dessa kostnader deltaga hela häradet.

Brännkyrka och Nacka med Saltsjöbaden har deltagit i häradets utgifter med cirka $\frac{5}{7}$, och bör följaktligen bidraga med $\frac{5}{7}$ af beräknade kapitalbeloppet eller 84,140 kronor.

För den händelse Brännkyrka ensamt skulle afskiljas meddelas att Brännkyrka hittills deltagit i underhållet med cirka $\frac{1}{3}$ af hela kostnaden och skulle således bidraga med $\frac{1}{3}$ af beräknade kapitalbeloppet eller 39,266: 66 kronor.

Till pension åt aflidne häradstjänaren C. A. Gyllenpalms änka bör för den del, som afskiljes af häradet, lämnas bidrag efter samma grunder, som ofvan är angifvet.

Pension utgår med 300 kr. om året och blifver beloppet på Brännkyrka alltså 100 kronor om året så länge pensionen utgår.

Kostnader, som i öfrigt kan uppstå genom fränskiljandet, bör den fränskiljda delen ensamt ansvara för.

Stockholm den 2 november 1909.

I hvad denna skrift afser

Brännkyrka socken instämmer:

Carl Larson.

Johan Malmén.

Vilh. Vidlund.

Salems socken.

Knut Lundström.

K. R. Lindström.

Botkyrka socken.

Östertelje.

I hvad denna skrift afser Brännkyrka socken instämmer undertecknad

Th. Borell.

Tillika ingaf herr *Lundström* ett af vederbörande häradsskrifvare utfärdadt bevis, hvilket med ett därå med blyerts verkställdt tillägg hade följande lydelse:

Uppgift å utdebiterad tingshusskatt uti Svartlösa tingslag under åren 1905—1909.

S o c k e n.	För år 1905.		För år 1906.		För år 1907.		För år 1908.		För år 1909.	
Grödinge.....	22.71		34.65		36.47		22.14		30.80	
Botkyrka.....	75.33		119.61		138.38		130.66		242.41	
Salem.....	35.93		57.22		61.82		58.61		100.40	
Huddinge.....	43.85	177.82	70.39	281.87	82.09	318.96	66.19	277.60	129.28	502.89
Nacka.....		304.—		479.78		585.37		618.78		839.06
Saltsjöbaden.....										324.77
Brännkyrka.....		245.86		396.26		481.02		655.17		880.36
Östertelje.....		14.32		22.87		24.65		26.79		49.92
Summa	—	742.—	—	1,180.78	—	1,409.80	—	1,578.34	—	2,597.—

Stockholm i Södertörns fögderis häradsskrifvarekontor den 28 oktober 1909.

Erhard Johansson.

Socken.	För år 1905.	För år 1906.	För år 1907.	För år 1908.	För år 1909.
Grödinge, Botkyrka	177.82	281.87	318.96	277.60	502.89
Salem, Huddinge					
Östertelje	14.32	22.87	24.65	26.79	49.92
Summa	192.14	304.74	343.61	304.39	552.81
Nacka med Saltsjöbaden	304.—	479.78	585.37	618.78	1,163.33
Summa	496.14	784.52	928.98	923.17	1,716.64
Brännkyrka $\frac{2,658.67}{5} =$	245.86	396.26	481.02	655.17	880.36
= 531.73					
Summa	742.—	1,180.78	1,409.80	1,578.34	2,597.—
			$\frac{7,507.92}{5} =$	1,501.58»	

Efter det ofvanintagna förslag blifvit uppläst, och herr Lundström såsom motivering till förslaget återopat innehållet i den af honom upprättade promemoria, som funnes intagen i häradsrättens protokoll vid de tingshusbyggnadsskyldiges sammanträde den 17 april 1909, anförde herr *vice ordföranden*, att vid de uppgörelser, som förut skett då frågor om inkorporering förelegat, det väl understundom inträffat att i bestämmelserna rörande inkorporeringen stadgats, att stadskommun, hvars område genom inkorporeringen vore afsedd att tillökas, skulle under viss tid efter inkorporeringen bidra till gäldande af sådana utgifter, som på grund af före inkorporeringen redan åtagna förbindelser påhvilat de delar af en landskommun, hvilka med stadskommunen skulle förenas. De anspråk, som af de tingshusbyggnadsskyldiges ombud i förevarande fall gjordes gällande, vore betydligt mera vidtgående, ity att de afsåge kostnader, som först i en framtid möjligen skulle uppstå. Giltigheten af dessa anspråk kunde från stadens sida icke erkännas. Enligt hvad utvisades af handlingarna till kungl. maj:ts särskilda beslut angående Lundby sockens inkorporering med staden Göteborg, Fors' och Klosters socknars inkorporering med staden Eskilstuna samt Trelleborgs landsförsamlings inkorporering med staden Trelleborg, hade icke heller under förhand-

lingarna rörande nämnda inkorporeringsfrågor yrkanden af dylik beskaffenhet ansetts böra framställas.

Herr *Ramström* ville till de tingshusbyggnadsskyldiges ombud framställa den fråga, huruvida de verkligen trodde att efter fränskiljande från Svartlösa tingslag af Brännkyrka och Nacka socknar ett tingshus skulle komma att uppföras allenast för de återstående socknarna.

Herr *Lundström* anförde, att å kommunalstämma med Botkyrka socken helt nyligen fråga blifvit väckt om uppförande af tingshus för tingslaget. Med anledning däraf hade kommunalstämman tillsatt en kommitté för ärendets närmare utredning. Hade nu förhållandet varit sådant, att tingslaget redan åt sig uppfört ett tingshus, hade tingslaget gifvetvis måst för byggnadsföretaget upptaga ett amorteringslån. Detta lån hade ju skolat återgåldas af tingslagets samtliga socknar efter deras fyrktal, och i följd däraf att vid sådant förhållande Brännkyrka socken jämväl fått deltaga i länets betalning, hade ju de öfriga socknarnas betalningsansvar för länet minskats med just det belopp, Brännkyrka socken skolat erlägga. Den omständigheten, att lösningen af tingshusfrågan fördröjts, så att vid tiden för Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholms stad något nytt tingshus för tingslaget ännu icke uppförts, borde icke enligt herr *Lundströms* förmenande föranleda därtill, att tingslagets öfriga socknar skulle få ökad betalningsansvar i afseende å det län, som komme att upptagas för ett tingshus.

Herr *vice ordföranden* genmälte, att vid uppgörelsen mellan staden och de tingshusbyggnadsskyldige det gifvetvis ställt sig annorlunda, om tingshus nu redan blifvit uppfördt för tingslaget. Då hade kostnaden för tingshuset varit fullt känd och man hade äfven kunnat beräkna, huru mycket af denna kostnad, som bort beläpa å Brännkyrka socken. Nu däremot sväfvade man i fullständig ovisshet om den kostnad, som kunde åsamkas tingslaget genom uppförandet af ett tingshus. Efter Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholm komme skälen för en sammanslagning af tingslaget med annat tingslag att vinna i styrka. Skulle en sådan sammanslagning icke komma till stånd, blefve nödvändigheten att bygga tingshus icke så trängande. Och blefve åter ett tingshus uppfördt allenast för tingslaget, kunde ju detta till följd af inkorporeringen byggas mindre än som eljest varit erforderligt.

Herr *Malmén* yttrade, att han icke kunde finna det vara rättvist, att då tingslaget nu stode inför nödvändigheten att bygga tingshus med tillhörande arkiv och häradshäkte Brännkyrka socken skulle därigenom, att socknen inkorporerades med Stockholm, undgå att deltaga i kostnaderna för dessa byggnader, helst som —